

DISSERTATIO JURIDICA INAUGURALIS
DE
POTESTATE
PRINCIPIS
IN SUBDITOS,

Son des Landes Herrn Gewalt
über die Unterthanen,

QVAM
PRAESIDE
HENR. ERN. KESTNERO,
J. V. D. EIVSDEMQUE PROFESSORE ORDINARIO,
PRO LICENTIA
SUMMOS IN VTROQUE JURE HONORES
AC PRIVILEGIA DOCTORALIA SOLENNITER
CONSEQUENDI,
DIE XXI. MART. AN. MDCCXI. HABUIT
ANTHONIVS FRANCISCVS OTTO CAPAVN,
ILLVSTRIS CANCELLARIAE HASSO-SCHAVMBURGICAE
ADVOC. ORDIN.

RINTELII, RECUSA 1743.

(9)

4° Dill. 2199.

DISSERTATIO JURIDICA INAUGURALIS
DE
POTESTATE
PRINCIPIS
IN SUBDITOS,

Von des Landes Herrn Gewalt
über die Unterthanen,

QUAM
PRAESIDE
HENR. ERN. KESTNERO,
J. V. D. EIVSDEMQUE PROFESSORE ORDINARIO,
PRO LICENTIA
SUMMOS IN VTROQUE JURE HONORES
AC PRIVILEGIA DOCTORALIA SOLENNITER
CONSEQUENDI,
DIE XXI. MART. AN. MDCCXI. HABUIT
ANTHONIVS FRANCISCVS OTTO CAPAVN,
ILLVSTRIS CANCELLARIAE HASSO-SCHAVMBVRGICAE
ADVOC. ORDIN.

RINTELII, RECUSA 1743.

(9)

DISSERTATIO JURIDICA PRAESENTATA

POTESTATE PRINCIPIS IN SUBDITOS

Ab Johanne Christiano
Kremer, Advocato

PRAESIDIO
HENR. FR. KRSTNERO,
J. V. D. PRAESIDIUM

PRO LICENTIA
STUDIOSI IN UTROQUE JURE HONORIS
A. PRAESIDIUM
ANTHONY'S FRANKLIN'S OTTO CARAVI
HABITUS CANTONIS HANSO

PRINTED, REVEN 1743
(9)

PROOEMIUM.

§. I.

Atque potestate seu imperio hominum in Republica viventium tranquillitatem conservari neutiquam posse, extra omnem dubitationis aleam positum est; Posteaquam enim status hominum post lapsum protoplastorum, ceu proh dolor! hodiernum apparet, adeo corruptus factus, ut homo homini non Deus, sed diabolus existat, ita omnia vitiorum genera eorum animis adeo firmiter sese insinuarunt, ut, ni metus pœnæ, a superiore vi Imperii infligendæ, malitiosos a delinquendo arceret, alter alterum vivum devoraturus esset. Conferatur *Grotius de J. B. & P. lib. 1. cap. 3. §. 4. seqq.*

§. II.

Vocabulum *potestatis* varie in legibus nostris sumitur: *Primo* enim denotat imperium parentum in liberos,

ros, seu patriam potestatem, l. 1. §. 21. ff. de Exercitor. act. tot. tit. 7. & C. de patr. potest. Secundo significat dominium in personam servi, l. 3. §. 3. ff. de Donat. int. vir. & ux. Tertio sumitur pro Magistratu ipso, l. 26. princ. ff. de Pignor. l. 17. §. 19. ff. de Aedilit. Edict. Quarto denotat imperium, Principibus in subditos competens, l. 3. §. ff. de Jurisdict. l. 215. ff. de Verb. Sign. quæ ultima vocabuli potestatis significatio proposito meo conformis est.

§. III.

Quemadmodum igitur potestatem ex parte Principis seu Domini territorialis, subjectionem e contra ex parte subditorum, seu hominum in territorio degentium, tanquam correlata, in Jure Naturæ fundata esse nemo negabit, de quibus vid. Dn. Kestneri Jus Naturæ & Gentium. cap. 7. §. 1. seq. Ita verbum divinum regna & imperia mirum in modum firmat, & approbat; per me enim Reges regnant, & legum conditores, inquit Spiritus Sanctus Proverb. VIII, 15. 16. siquidem non est potestas, nisi a Deo, Rom. XIII. 1. seqq.

§. IV.

Tandem vero nostra etiam civilia jura potestatem omnimodam in subditos concedunt, uti post Surd. Consil. 47. num. 14. & seq. refert Andr. Knichen de Jure Territorii cap. 1. num. 419. Ita, ut obsequium erga patriam & parentes, religionem erga Deum vocet Pomponius in l. 2. ff. de J. & J.

§. V.

§. V.

Potestas autem hæc (per quam cum Zieglero de Jure Majest. l. 1. cap. 5. §. 8. jus ipsum, seu qualitatem moralem, personæ competentem ad aliquid juste agendum, intelligo) multos producit effectus. Sicuti enim sibi subiectos ad obsequium ejus, quod mandatum est, adstringit: Sicuti, inquam, hæc efficit, ut leges promulgentur, contravenientes pœnæ statutz obnoxii fiant, delinquentes puniantur, & de cætero, ut verbo me explicem, tranquillitas publica conservetur: Ita e contra multa heic sese offerunt, quæ, utut privato in animum sibi sumere, & ad effectum producere non liceat, tamen vi summæ potestatis summo jure competant Principi, adeo, ut istiusmodi factis contradicere, subditis nefas ducatur.

§. VI.

Quo igitur materiam hanc pro instituti ratione, i. e. breviter, & quidem eo commodis tractem, primo loco generaliter de Potestate Principis legislatoria aliqua præmittam, dein de Potestate Principis circa personas, res & jura subditorum pauca quidem, sed tamen nostris temporibus plurimum occurrentia tractandi animus est.

SECTIO. I.

DE POTESTATE PRINCIPIS LEGISLATORIA.

§. I.

Potestatem constituendi jura humana, non tantum ex voluntate divina justam, sed & ex ratione naturali necessariam esse, inquit *Hugo de Ray*, de eo quod justum est, lib. 2. tit. 2. Add. *Dn. Kestneri tractatum de Prudent. Legislat.* §. 24. 25. Profluit hæc potestas ex ipsa majestatis & superioritatis territorialis natura, *Struv. Exer. 4. tb. 79. & in S. J. F. c. 6. aph. 15. in en9.* eum in modum, ut, si condendarum legum potestatem Principi auferas, ἀναγκάαν protinus statuas, necesse sit, recte ita sentiente *Zieglero de Jur. Maj. l. 1. c. 5. §. 1.* Licet autem potestas condendæ, interpretandæ, vel abrogandæ legis sit jus omnium jurium majestatis summum, *Bodin. de Republ. l. 1. c. ult. num. 155.* adeoque primo intuitu Principibus, aliisque Imperii Statibus competere non videatur: Attamen, quoniam Principes Imperii juribus regis eodem modo, quo superiorem non recognoscentes, omnimode utuntur, siquidem eo ipso, quo Ducalis illis titulus confertur, etiam regalis & omnigena Potestas tribuitur, *Knichen. in Comment. de Sax. non prov. jur. verb. Duc. Saxon. c. 1. v. 79. 80.* unde est, quod consuetam hodie titulis suis formulam præmittant: *Wir Gottes Gnaden*: (a nemine sc. quam solo Deo dependen-

dentes) quæ potestas adeo absque limitatione effectum suum sortitur, ut quilibet princeps, jura territorii habens, tantum in suo territorio possit, quantum Imperator in Universo, sive germanice: Ein jeder Fürst ist Rånser in seinem Lande, *Gail. de Pac. publ. l. 1. c. 6. num. 10. 11. Carpzovius Prax. Crim. part. 3. quæst. 150. num. 22. seqq.* Igitur indistincte per suum saltem territorium (extra territorium enim jus dicenti impune non paretur) jure quasi Majestatis, auß Landes Fürstlicher hoher Obrigkeit, leges condere valet Princeps, *Vid. Dn. Kestneri Problema Juridicum de Reformanda Jurisprudencia §. ult. & quidem eum in modum, ut nec Imperatoris confirmatione indigeant, per ea, quæ tradit Seckendorff im Deutschen Fürsten Staat part. 2. cap. 1. num. 4.* Competit autem potestas leges ferendi Principibus non solum in Secularibus, sed & Ecclesiasticis negotiis. Utut enim de Jure Canonico omnis prorsus jurisdictio in spiritualibus & Ecclesiasticis ademta sit Principibus, *c. cum ad verum 6. cum multis seqq. distinct. 96. & in c. duo sunt 10. eadem Distinct. Card. Tusch. Concl. 41. lit. 7. num. 2.* adeo, ut Imperator, multo magis Principes Imperii Papæ plane subesse dicantur memorato *Card. Tusch. Concl. 32. lit. 7.* Attamen, quoniam stulta hæc, atque insulsa Papalis ambitio occasione Reformationis diu refrænata, imo explosa fuit; e contra saniores plane nullam, ne quidem in suo territorio potestatem civilem Papæ concedant: (neque enim æquum erat, Vicarium plus autoritatis sibi arrogare debere, quam principalem.) Igitur vel ex solo illo dicto *ad Rom. XIII, 4.* ubi Magistratum a Deo *bono subditorum* ordinatum esse, Apostolus inquit, Principum fundata intentio circa Jura Ecclesiastica sibi vindicanda apparet. Bona etenim subditorum non consistunt in temporalibus solum,

lum, sed etiam in spiritualibus, quorsum spectant
Deut. XVII. 18. seq. Psalm. II. v. antepenult. & pen. quæ
 utræque felicitates ad religionem potissimum respiciunt,
R. I. zu Augspurg de 1566. §. Biewohl wir nun auf solches,
ibi: daran alle zeitliche und ewige Wohlfarth hängt 2c.
 Dubium heic loci poterat obmoveri, utrum sceminae
 Principes eodem legislationis jure possint uti? per ea,
 quæ tradit *Barb. in l. 1. ff. de LL. in voce Virorum.* Ve-
 rum enimvero, quoniam eas in districtibus suis eadem
 cum cæteris Imperii Statibus potestate gaudere certum
 sit, exinde dubium hocce per rationem communis Ger-
 maniae consvetudinis dilucide removet *J. Herm. Stammius*
de Servit. pers. lib. 3. cap. 8. num. 7.

§. II.

Fundata jam potestate legislatoria, statim dispici-
 endum erit, quomodo leges debeant esse comparatae?
 Non igitur perinde erit, quælibet pro lubitu & animi
 voluptate statuere, sed illa secundum certam normam
 in lucem edere necesse est. Generaliter autem Princeps
 de iis, quæ vel in Jure Divino expresse non decisa, vel
 saltem ei non contrariantur, vel de Jure Naturæ per-
 missa sunt, in infinitum disponere potest, quæ disposi-
 tio versari debet circa ea, quæ ἐπὶ τὸ πλεῖστον, i. e. ut plu-
 rimum accidunt, *l. 3. ff. de LL.* siquidem ad ea potius de-
 bet aptari jus, quæ & frequenter, & facile, quam, quæ
 perraro eveniunt, *l. 5. ff. eod.* Sequitur ergo, (1) haud
 licere Principi leges condere, quæ verbo divino expresse
 contrariantur, de his Theodosius, Gratianus & Valen-
 tinianus Imperatores præclare: Qui divinæ legis, in-
 quiunt, sanctitatem aut nesciendo omittunt, aut negli-
 gendo violant, & offendunt, sacrilegium committunt,
 l. 1.

l. 1. Cod. de crim. Sacrileg. Nec enim licet Majestati humanæ mutare ea, quæ divina jussit vel prohibuit voluntas, nisi si quid sub conditione aut certa restrictione justum vel prohibitum fuerit, tum enim conditione ista non existente, aut extra casus restrictos Majestati concessum est, potestate sua uti, & lege positiva pro re nata determinare, quod a superiori, divina sc. potestate determinatum non fuit, ut post *H. Grotium de Imp. Summ. Potest. circa sacr. c. 3. num. 11.* egregie differit *Ziegler. de Jure Majest. l. 1. c. 5. §. 52.* Neque (2) leges contra ipsum Jus Naturæ condere fas erit Principi. Verum enimvero, cum Jus Naturæ quædam præcipiat, quædam prohibeat, nonnulla etiam indeterminata relinquat, omnes autem homines, reges & principes æque, ac subditos, Jus Naturæ stringat, ideo Principi non licebit Jure Naturæ præceptis vel prohibitis contravenire, siquidem jura ejusmodi naturalia semper firma atque immutabilia sunt, *§. 11. J. de J. N. G. & C.* adeo, ut ea, quæ in se & absolute sunt bona, e. gr. Deum colere, nec a Deo ipso mutari, & in pejus converti queant, neque hoc omnipotentia divinæ contrariatur, cum re penitus inspecta istiusmodi res directo perfectioni Divinæ contrariantur, adeoque in Deum, ceu ens omnium perfectissimum non cadant. Quicquid autem natura nec jussit, nec prohibuit, seu indeterminatum relinquit, illud pro lubitu & arbitrio Principis prohiberi aut præcipi potest. In his tamen omnibus probe attendendum, quo leges vi summæ potestatis a principe condendæ justitiam comitem habeant. Quid justum, quidve injustum sit, jam dispi- ciendi animus non est, nec instituti ratio hoc permittit, sufficit, tria illa in *l. 10. ff. de Justitia & Jure* com-
B memo-

memorata juris præcepta regulæ instar heic loci infer-
vire posse.

§. III.

Non autem perinde est, si Princeps in suo terri-
torio ipsemet leges præscribat, seu extraneas recipiat,
& tanquam suas agnoscat, adeoque subditis secundum illas
vivendi necessitatem imponat! Ratio est anima legis,
l. 7. ff. de bon. damnat. l. 17. ff. de LL. Juraque a ratione
vitam accipere dicuntur, sicut corpus per animam, *Roland. Cons. 62. vol. 3. num. 24.* Cum itaque magna pars ani-
mæ legum in hoc consistat, ut territorio illi, cujus incol-
as obligare debent, attemperatæ sint, igitur vel ex hoc
solo colligere est absurda quorundam Dd. sententia, sta-
tuentium, quod jus nostrum Civile Romanum quoad
omnes suas partes, legis instar, in Germania nostra re-
ceptum sit, atque valeat: Sane hanc Dd. opinionem
eadem ferme ratione mihi concipio, quam si furor ali-
quis vel sartor calceos vel vestimenta pedibus seu cor-
pori viri cujusdam adaptata, infanti duorum vel trium an-
norum inducere, eaque exiguo huic corpori egregie
applicata esse, mihi persuadere velit. Longe alia veterum
Romanorum erat ratio, ac nostrum: Status provinciarum
tempore conditarum legum Romanarum a nostris Ger-
manicis provinciis toto cælo differt: Quid igitur de
Jure nostro Civili Romano statuendum? Quod si ver-
bo me explicare liceat, illud tantum in subsidium esse re-
ceptum, adeo, ut illo eatenus uti queamus, quatenus
legibus Germanicis non repugnat, nec a statu Reipubli-
cæ abhorret, aut expresse vel tacite non est sublatum
aut non admissum, puto cum *Dn. G. G. Titio* in egregio
opere

opere Juris privati *lib. 1. cap. 5. §. 26.* Usum tamen ejus subsidiarium eatenus, & quidem contra communem Dd. opinionem restringendum arbitror, ut neque jura Germanica ex Jure Romano declaranda sint, siquidem aperte contra sanam rationem currit, mores nostros ex alienis, extraneis, obsoletis, difformibus & a præsenti territoriorum nostrorum statu plane abhorrentibus juribus explicare velle: Sanior igitur opinio est, statuentium, explicationem jurium statutariorum seu provincialium ex ipsis rationibus domesticis depromendam esse, *prælaudat. Tit. alleg. tract. 1. 1. cap. 6. §. 25. seqq.* Per jam tradita autem laudi Juris Romani, quatenus nimirum in generalibus circa conservationem & tranquillitatem Reipublicæ, coercitionemque delictorum æqui & justii principiis versatur, nequicquam detrahere cupio, non solum enim in compilando corporis hujus opere, ut veterum Jurisconsultorum miram in excogitandis ipsis legibus sedulitatem taceam, incredibilis & indefessus labor est adhibitus, sed etiam aliarum gentium legibus ob singularem multis in locis inibi existentem æquitatem & prudentiam id præstare, inque decidendis casibus longe ditius aliis esse, nemo cordatus facile negabit; quanquam multæ perquam necessariae leviori studio inibi aliquando tractentur vel plane prætereantur materiæ, quas tamen pluribus ambagibus decidere æquum erat. Verum tamen neque leges, neque Senatusconsulta ita scribi possunt, ut omnes casus, etiam eos, qui raro inciderint, comprehendant, sed sufficit, ea, quæ plerumque accidunt, contineri, *sunt verba Juliani in l. 10. ff. de LL.*

§. IV.

Quo autem legum a se conditarum non exiguos fructus, territorii nimirum conservationem, tranquillitatem reipublicæ, subditorumque emolumentum, sibi polliceri queat princeps, pietate & diligenti verbi divini consideratione opus est. Ita enim Deus ipse ad Josuam: Ne verbum meum, inquit, ab ore tuo dimittas, sed potius dies noctesque consideres, quo serves exacte, quæ inibi scripta sunt; Omnia enim, quæ tunc facis, prospere succedent, siquidem sapienter & prudenter agere poteris. *Jos. I, 8.* Sane, si continua illa verbi Divini consideratio celebrem istum, & plus quam sexagies centenis hominum millibus (in qua multitudine innumeri quotidie casus decidendi veniunt,) imperantem Ducem ab officii sui observatione non impedivit, sed multo magis eam promovit, quid Princeps, tam vastam hominum copiam sub imperio suo haud habens, non sperabit? Omnis sapientia est a Deo, *Syr. I. 1.* igitur etiam ea, quæ requiritur in condendis legibus, quod vel egregio illo Regis Israëlitarum Salomonis exemplo probo, qui talia probe sciens, omnibus temporalibus felicitatibus posthabitis, solam sapientiam a Deo expetebat, quæ preces Summo Numini adeo placebant, ut Salomon sapientissimus omnium, quos unquam mundus caperet, hominum evaderet, insuperque maximas, quæ mente concipi possunt, adipisceretur divitias, honoremque, secundum illud *Syracidis*; Deum timere est sapientia, omnes divitias, omniaque bona secum ferens, *cap. I. v. 19.*

§. V.

§. V.

Antequam ad ulteriora progrediamur, quæstionem illam : An princeps secundum normam legum a se præscriptarum præcise vivere teneatur ? paucis inspicere lubet : De Jure equidem Romano res per se clara esse videtur, ubi omni legis vinculo eximitur Princeps per *l. 31. ff. de LL.* quo pertinent speciales illæ principibus præ subditis concessæ prærogativæ, siquidem (1) Princeps uxori pure ac simpliciter donare potest *l. 26. C. de Donat. int. V. & U.* subditus non potest, *l. 1. ff. & C. de Donat. int. V. & U.* (2) Principis donatio privato ultra quingentos solidos facta, & vice versa, valet etiam sine insinuatione, *l. 34. C. de Donat.* alias non, vel saltem quoad partem 500. solidos excedentem est inutilis *l. 35. §. 3. l. penult. §. ult. C. de Donat.* (3) Principi per Procuratorem acquisitio hereditatis licet, *l. 1. §. f. ff. de Off. Procur. Cæs.* privato non licet, *l. 90. ff. de acqu. heredit.* Quod si vero rem accuratius consideremus, distinguere placet cum multis aliis Dd. inter vim legis coactivam, & directivam : quoad illam princeps est solutus, siquidem ille supra leges est, nec vis aliqua invenitur, quæ facere potest, ut princeps juxta legum præscripta vivat : Quoad hanc minime, quod probe agnoverunt Theodosius & Valentinianus Imperatores in *l. 4. Cod. de LL.* Digna, inquiennes, vox est Majestate regnantis, legibus alligatum se Principem profiteri, submittere legibus principatum majus imperio existimantes. Siquidem proprium Imperatoris est, legibus vivere, *l. 3. C. de Testam.* & Majestatem eas servare leges decet, quibus ipse solutus esse videtur, *l. 23. ff. de Legat 3.* Hoc sane certum, commendari magis leges pro-

mulgatas, magisque obediētes reddi subditos, si viderint, caput Reipublicæ & Legislatorem iisdem secum institutis conformari, ita dicente *Zieglero de Jure Maj. lib. 1. §. 19.* Laudabiliter igitur aget Princeps, si illustri suo exemplo subditos ad tenorem legum per indirectum quasi alliciat. Maxime vero obligatur, si cum subdito suo contraxit, sic enim in contractibus Jure Communi utitur, & non aliter, quam privatus considerandus; Sicuti enim initio libera potestas unicuique est, habendi vel non habendi contractus, ita renunciare semel constitutæ obligationi adversario non consentiente nemo potest, *text. in l. 5. C. de O. & A.* Princeps insuper secundum juris communis dispositionem contraxisse intelligitur, *Jas. in l. quoties C. de R. V.* neque contravenire potest contractui, quia obligatur de Jure Naturali propter consensum, *text. in l. 1. pr. ff. de Pact.* eum in modum, ut nec plenitudo potestatis, nec ulla urgens clausula eum eximat, & omnes contractus, qui fiunt cum principe, naturam habeant bonæ fidei, ita docente *Gailio l. 2. Obs. 55. num. 7.*

§. VI.

Dubium heic sese offert, an Augusta, seu uxor Principis pari jure gaudeat? Verum enim vero, cum fœminas jure maritorum indistincte frui certum sit per *l. 8. ff. de Senator. l. 13. Cod. de Dignit. l. 9. C. de Incolis, & ubi quis domicil. hab. vid.* ita non obstante *l. 31. ff. de LL.* quæ Augustam legibus adstringi statuit, non ex consuetudine, sed jure proprio eadem, quæ antea de Principe adduximus, jura ad ipsius etiam personam applicanda cenleo.

§. VII.

§. VII.

Quemadmodum mutuo inter Principem & subditos intercedit obligatio, horum ad parendum, illius vero ad imperandum & tuendum *Wesembec. p. 1. Cons. 33. n. 57.* adeo quidem, ut supremi Principis præcipuum munus sit, subditos tueri, eorum magnam curam gerere, eosque tanquam filios & nepotes tractare, *l. si quis filium 34. circa med. C. de inoffic. Testum.* subditis vero pro sacrilegio habeatur, si Principi non obtemperent, *l. sacrilegii 5. Cod. de Divers. rescript. Wesembec. p. 1. Cons. 40. num. 29.* Ita perpauca de subjectione subditorum, quies leges dici possunt, videamus. Est autem superioritas principis & obedientia illi debita supremæ potestati tam firmiter innata, ut subditus nullus ullo aliquo tempore libertatem adversus suum Principem præscribere valeat, *Covarruv. pract. quæst. cap. 4. num. 1. tom. 2.* Qua ratione subditus quis fiat, origine, nimirum, vel domicilio, &c. de his pluribus legatur *Martinus Naurath de Jure Subditorum, aphorism. 3.* Qui vero subditorum diversitates & subordinationes scire cupit, conferat *Dn. Titii Jus Privatum lib. 8. cap. 1.* Sufficiat nobis, subditum heic loci vocare talem, qui sub jurisdictione ejus Principis, qui potestatem in illum exercere potest, domicilium constituit, concurrente animo ibi habitandi, *per. text. in c. licet ratione ult. X. de Foro compet. Gail. l. 2. observ. 35. num. 2. 3.* Quamprimum etenim Princeps dominum territorii se declarat, vi Summi Imperii ipsi competentis subditi ad homagii præstationem statim tenentur, quo Domino subjectionem & fidelitatem jurato promittunt, *Gilman. Decis. Camer. l. 2. Dec. 60. num. 8.* & per hoc juramentum
fit

fit prima & vera subjectionis agnitio & probatio. *Cotbmann. Vol. 1. conf. 47. num. 38. Meichsner tom. 2. l. 2. dec. 4. num. 122.* Quoniam igitur ex jam dictis apparet, subditos bicipiti ex capite, homagii scilicet & specialis Jurisdictionis intuitu obstrictos esse Principi, & quidem adeo, ut huic fortius quam Imperatori ipsi adstringantur, *Knichen de Jure Territor. c. 1. num. 399.* Ex ratione, quod jura provincialia ac constitutiones promulgare, contrarias abrogare, imo plane jura communia tollere principibus permissum sit, id quod tamen Imperatori in ipsorum territorio non liceat, *Wesembec. Volum. 1. Conf. 1. num. 39.* adeoque omnimoda & plenaria iis in subditos potestas competat, *Knichen. cit. loc. num. 419.* Ea propter subditos Principibus suis omnem obedientiam præstare, eorumque mandata sedulo exequi debere firmiter concludendum. Quæ sententia procedit, etiamsi æquitati non admodum sese conforment, siquidem Dominis durioribus & iniquioribus etiam sit obediendum *1. Petr. II, 18.* & ampliatur, ut subditorum non sit, decernere, utrum regnans utiliter præsit, *can. nemo 9. quæst. 3.* neque factum Principis redarguendo corrigere vel cavillare deceat, *c. cum inferior X. de Major. & obed.* Sicuti enim vox patris filio, ita vox Principis tanquam communis omnium patris sancta esse debet subditis, *l. 4. C. de Defens. Civit.* Limitanda tamen sententia, quod obedientia ex parte subditorum cesset, si princeps verbo Divino, vel etiam honestati repugnantia mandata promulget, *Reyger. Thes. jur. voce subditus num. 5. & 15.* siquidem iis in casibus Deo magis timendum, atque obediendum, quam hominibus, *Actor. V, 29.* Neque tamen etiam Domini territoriales fiducia

Ma.

Magistratus nimium in subditos sæviant, adimendo scilicet ea, quæ de omni jure ad ipsos pertinent, utut enim remedia de jure contra dominum sævientem competentia, utpote Mandata S. C. *Mynsing. observ. 8. Cent. 5.* sequestratio, *Zahn. Fechnograph. Municip. cap. 94. num. 22.* imo plane jurisdictionis privatio *Gail. l. 1. observ. 17. num. 4. per text. in l. 1. C. de Emend. serv.* ob difficilem in Imperio nostro executionem & ingentes sumtus, vix ac ne vix quidem nostris temporibus effectum suum sortiantur, certo tamen sint persuasi, eos similes esse virga, qua pater infantem petulantem castigavit, quodsi enim, facta castigatione, puer priores peiores mores in meliores mutet, pater virgam in ignem conjicit: Ita si subditi per iniquitatem atque crudelitatem Dominorum satis puni, hos ceu pœnæ instrumenta suo tempore, ni pœnitentia tempestitiva intercedat, graviter vindicabit, æternæque flammæ tradet Deus, uti post *Danæum l. 2. polit. Christian. in aphor. sacr. sub tit. de Subdit. offic. num. 3.* laudabiliter & sat Christiane statuit *Naurath. de jure subditor. aphor. 55. circa fin.*

§. VIII.

Lex absque coactione est quasi homo sine pedibus, sicuti enim hic de loco in locum procedere, adeoque sibi ipsi ullam utilitatem parere non potest, ita etiam illa non sortitur effectum, neque auctoritatem suam sibi vindicare valet. Quæ enim legum erit utilitas, si in literis duntaxat consistent, non etiam per ipsa facta & opera subditis utilitatem de se præbeant? inquit *Justinianus Nov. 161. in pr.* Quid enim verbis opus est, quæ rerum effectus nullus sequitur, *l. fin. Cod. de Donat.* Tum igitur lex
C
tandam

mandam valide sanciri poterit, si princeps etiam valide cogere, adeoque effectum legi dare queat. Talis effectus ut rite se sistere valeat, pœna in transgressores legum promulgatarum statuenda opus est, quod & ipsi Juri Naturali conforme, siquidem illud eo ipso, dum aliquid prohibet, simul pœnam a transgressoribus exigit, sed absque generis determinatione: Hanc itaque Princeps merito sibi vindicat, & quidem vi potestatis legislativæ, qua illa, quæ Jus Divinum & Naturæ indeterminata relinquit, certum aliquid desuper statuendo, supplet. De pœnis Jure Civili Romano criminibus adjectis plane nullum restat dubium, quin Princeps pro lubitu illas mutare queat, sicuti enim per supra deducta principi potestas competit, Jura Civilia communia, provincialia &c. quodocunque libuerit, abrogandi, novasque leges iterum promulgandi; ita quoque rejectis, quæ Jure Romano statutæ erant, pœnis, nova earum genere delinquentibus imponere posse Principem, in propatulo est. Quod & jam tum agnoverunt veteres JCTi, qui omnem in Principe arbitrariam esse pœnam statuerunt, *Böer. dec. 254. Grammat. decis. 36. Ozasus decis. 80. allegati a Reybero in Thesauro Juris voce: Executio in Criminalibus num. 23. nec obstat l. 1. §. 4. ff. ad ad SCr. Turpil. & l. 15. ff. ad municipal. ubi persecutio pœnæ non mandantis arbitrio, sed legis auctoritati reservatur, ex ratione, quod pœnæ non ex arbitrio & beneplacito, sed secundum leges transgressoribus infligendæ sint, per Novell. 8. cap. 8. hæ enim leges loquuntur de judicibus inferioribus, quies pœnas a superiore statutas in aliud genus mutare non est permissum, l. 55. ff. de Re jud. l. 1. §. fin. ff. de quæst. l. 15. C. de pœn.*

§. IX.

Cuicunque competit potestas legem promulgandi, illi etiam a lege dispensare, & delinquenti gratiam facere licet. Est autem dispensatio relaxatio legis, publica auctoritate facta, *Ziegler. de Jur. Majest. l. 1. cap. 7. §. 2.* Jus aggratiandi vero consistit in indulgentia quadam, vel remissione pœnæ, reo ex gratia a Summo Principe attributa, ita definiente *Struvio Dissert. Crim. 16. tb. 1.* ex quibus differentia dispensationis & gratiæ impertitionis facile liquet. Sicuti igitur materiam dispensationis quoad præstantiora saltem ejus capita in Dissertationis hujus Sectione secunda infra attingendi occasio dabitur, ita heic loci paucula de jure aggratiandi adducam. Vidimus ex definitione, quod tantum illis competat hoc jus, qui summam in Republica potestatem habent, de morte, exilio & bonorum publicatione statuendi. *Struv. S. I. C. Exer. 49. tb. 89. pr.* Siquidem hoc jus symbolum est & character regiæ & supremæ præeminentiæ, *Christ. Liebenthal. Coll. polit. disp. 12. quæst. 18.* Licet autem jus aggratiandi Imperatori potissimum soli in jure nostro proprie tribuatur, *l. 31. ff. de Pœnis l. 10. C. de Sent. pass. l. 2. §. 1. ibique Gotb. lit. f. de pœn.* Tamen, quia per superius deducta quilibet princeps in suo territorio idem, imo plus valet, quam Imperator in Imperio, igitur Electores, Principes aliique Status Imperii jus, reis pœnæ veniam indulgendi, optimo jure exercent, *R. I. zu Speyer de ann. 1526. §. Und wiewohl ic. Reinking. de R. S. & E. l. 1. cl. 5. cap. 1. num. 55. & 56. & 6. per tot.* Generaliter autem locum habere dicitur, si nullus adsit legitimus accusator, vel saltem absque detrimento & præjudicio reipublicæ fieri possit gratia;

tia; *Ant. Gometz. tom. 3. var. resol. cap. 13. num. 38.* Caveat ergo Princeps, ne vulgo & promiscue ignoscat, siquidem omnibus veniam dare æque crudele est, ac nulli ignoscere, perque nimiam sapius impertitam gratiam delicta aluntur, augenturque *l. 3. f. C. de Episc. aud. Card. Tuscb. pract. Cõpcl. 679. num. 10. tom. 6. lit. P.* In eo igitur plerique Dd. conveniunt, quod talis remissio pœnæ non nisi ex causa, & præcedente ejus cognitione fieri debeat, *Ziegler. de Jur. Maj. l. 1. cap. 8. §. 1.* Locum habet præcipue jus aggratiandi (1) in infantibus, hi enim ex delicto non tenentur, *l. 12. ad L. Corn. de Sic. l. 60. ff. de R. V.* (2) in impuberibus, *§. 9. f. de Injur. Stip. l. 9. ff. de acqu. hered. l. fin. de jur. & fact. ign.* (3) in furiosis *l. 12. ad l. Corn. de Sic. l. 9. §. 2. ad L. Pomp. de parr. l. 14. de Off. Præs. c. aliquos c. 15. quæst. 1.* (4) In Noctambulonibus, seu dormientibus, *Clem. un. de Homicid.* (5) In Mutis & surdis, talibus scil., qui non habent intellectum, nec eum signis exprimere & demonstrare possunt, siquidem tum ex delicto non tenentur. *Pr. Farinac. p. 3. Oper. Crim. quæst. 98. num. 159.* *Ant. Gomez. tom. 3. var. resol. c. 1 num. 69.* (6) In homicidis casualibus, ubi enim nullus dolus, nullave culpa intervenit, nulla quoque pœna locum habet *l. 1. §. 3. ad L. Corn. de Sic.* nec in foro pœnitentia *c. fin. caus. 15. quæst. 1. adde Exod. XXI, 13. Num. XXXV, 12. Jos. XX, 23. Constit. Crim. art. 146. versu: Ein Schuß, verbo: diese beyde seyn entschuldiget.* Sed hæc saltem per indicem, impossibile enim est, omnes casus simul determinare, vel legibus comprehendere, *l. 10. ff. de LL.* cœtera igitur conscientiosi Principis arbitrio pro varietate circumstantiarum relinquenda erunt. Excipienda autem sunt talia delicta, quæis verbum Divinum,

ob

ob tranquillitatem in genere humano servandam, præci-
sam dictavit pœnam, super hisce enim impositæ pœnæ
gratiam faciendi potestatem non facile arroget princeps,
Carpzov. Crim. p. 3. quæst. 150. num. 30. Cessat igitur re-
gulariter jus aggratiandi (1) in blasphemia, *Levit. XXIV,*
13. seq. P. Heig. p. 2. quæst. 24. num. 30. seqq. Carpzov. cit.
loc. num. 29. 30. (2) In sortilegio, *M. Wesembec. in para-*
titt. ff. ad L. Jul. Maj. in fin. Deus enim dicit, præstigiato-
rem ne finas vivere, *Exod. XXII, 18. Levit. XX, 27.* (3) In
homicidio dolofo, *Exod. XXII, 12. Gen. IX, 6. Matth.*
XXVI, 52. (4) In Sodomia, cujus pœna est expressa
Exod. XXII, 19. Levit. XX, 13. & 15. (5) In parricidio stri-
cte accepto, quod si enim is, qui tantummodo maledixit
parentibus, mori debeat, *Levit. XX, 9. Matth. XV, 4.*
multo magis, qui verberavit, *Exod. XXI, 15.* maxime igi-
tur, qui parentem prorsus interfecit. (6) In Latroci-
nio, cujus pœnam vide *Ezech. XVIII, 10. & 13.* Tandem
(7) in incendio quoque dolofo principem non debere di-
spensare, Dd. communiter statuunt. *Damboud. pr. Crim.*
c. 147. num. 6. Dn. Struv. Dissert. Crim. ult. th. 9. num. 10. per
Constit. Crim. art. 125. Verum tamen neque in his omni-
bus jam allegatis criminibus potestatem imperiendi gra-
tiam principi adimere fas erit, siquidem ob multas a neo-
tericis Theologis & Jctis adductas rationes pœnæ istius-
modi legibus forensibus Judaicis tantummodo annume-
randæ veniunt.

§. X.

Juri aggratiandi affinia sunt Restitutio, *l. un. §. 2. de*
L. Jul. amb. & Abolitio tit. Cod. de gen. abol. Illa est,
quando quis ex indulgentia principis, pœna & infamia
libe-

liberatus, in pristinum statum restituitur; circa hoc generaliter notandum, quod, licet beneficia principum latissime sint interpretanda, *l. 3. ff. de Const. pr.* per generalem indulgentiam fama tamen non restituatur *l. 7. Cod. de Sentent. pass. & rest.* Hæc est exemptio reorum a crimine, *Struv. Exerc. 49. tb. 88.* neque per hanc fama restituitur, sed tantum pœna corporalis aboletur, *Gorb. ad l. 3. C. de Gen. abolit. lit. a.* Quoniam vero ejusmodi abolitionibus hodie non utimur, *Struv. cit. loc. tb. 89.* igitur de his tantum dixisse sufficiat.

SECTIO II.

DE POTESTATE PRINCIPIS CIRCA SUBDITORUM PERSONAS.

§. I.

Princeps quemadmodum curare debet, ut quies & tranquillitas subditis suis conservetur & ut scandala ab eis tollantur, *Card. Tusch. pract. Conclus. 679. n. 1. tom. 6.* Ita ejus vox & jussio his veneranda & sancta esse debet, sicuti vox parentis filio, per ea, quæ tradit *Andr. Knichen de Vestit. pact. p. 3. c. 2. num. 80. 81.* Quoniam enim omnis magistratus a Summo Deo est constitutus, igitur omnis honor & veneratio a subditis ipsi est præstanda, *Rom. XIII, 1, & 7.*

§. II.

§. II.

Honor talis autem in eo consistit, ut subditi Principi mandanti obediant, præprimis vero ad defendendam contra omnes hostiles insultus sanctam ipsius personam, patriamque proni sint, in id namque geniti sumus, ut primum Deo, dein patriæ serviamus, *l. veluti 2. ff. de J. & J. l. 1. §. & generaliter 15. ff. de Ventr. in possess. mitt.* nec impedit, quod singulis subditis mandata talia aliquando non expediant, siquidem vel periculum amittendæ vitæ adsit; patriæ etenim salus in omnibus actionibus, & negotiis nostris cuilibet utilitati privatae anteponenda est, *l. 3. Cod. de primipil. l. 14. Cod. de Oper. publ. Gail. 2. Observat. 56. num. 3.* adeo, ut patriam vitare vel saltem negligere impium dicatur *l. un. C. si curialis relict. civit. l. penult. C. de rescind. vend.* Ita, si territorium Principis ab hostibus invadatur, si urbes obsidione cingantur, potestas ei competit, quemlibet subditorum eo arcendi, ut non solum intra mœnia sese defendat, sed etiam in campo hosti obviam eat, suamque sanguinem pro conservatione Principis & patriæ effundat. *Cardin. Tusch. pract. Concl. 678. num. 2. lit. P.* Huc facit, quod, si ingravescat annonæ charitas, principes publico edicto statuere possint, ut frumentum potius oppidanis, quam exteris vendatur, *Köppen. part. 1. quæst. 59. num. 3. Dd. Covarruv. resolut. l. 3. cap. 14. num. 3. & 6.* adeo, ut tempore necessitatis vel Caritiæ rustici & agricultores possint compelli, ut veniant ad civitatem, & frumentum vendant. *text. in l. 2. ff. de nund.* Quæ sententia ampliatur, ut venditores victualium tum temporis maximum vel carissimum pretium petere nequeant, sed pro quantitate a magistratu

taxa-

taxata vendere illa cogantur. *text. in l. 1. ubi Gothofr. C. de episc. aud. l. 1. §. cura carnis 11. ff. de Off. præf. urb. & si ultra hanc taxam vendant, extraordinarie puniri possint. l. annonam 6. ff. de extraord. Crim.* Neque immerito exigente ita necessitate vel utilitate publica talem communicationem inter subditos vi potestatis suæ constituit Princeps, *per text. l. 2. §. cum in eadem 2. in fin. ff. ad l. Rhod. de jactu.* cum & suadente summa necessitate divites officio judicis, ut pauperibus exhibeant eleemosynas, (opus alias in misericordia & mera facultate consistens) compelli possint, *c. pasce fame morientem dist. 86.* Pertinet huc etiam, quod Principes vi potestatis suæ valide constituere & mandare possint, ut metalla e ditionibus suis protecta, fisco potius, quam privatis vendantur, *l. 1. C. de metallar. & metall.* Nec tantummodo jubere potest princeps, ut vendant, sed etiam, ut emant frumentum, certo nimirum tempore, in locis remotis, & pro evitanda Caristia, prout bene docet *Köppen tom. 1. dec. quæst. 59. num. 18.* ita ut nec ullo privilegii prætextu excusentur, *l. 1. C. ut nem. liceat ab empt.* Summa, quilibet superior semper habet jurisdictionem & inspectionem generalem super omnibus personis in ditione sua viventibus, eum in modum, ut exigente bono publico ad officia personalia, personæ Principis æque ac patriæ debita, in casu renitentiae juste adigi possint.

§. III.

Jurisdictio personalis, principi competens, non co-hæret tantummodo territorio, sed in infinitum sequitur personam, eique tam firmiter inhæret, sicut character in anima, *Card. Tusch. pract. Concl. 319. lit. P. tom. 6. num. 1.*
fun-

fundatam ergo princeps intentionem habet, si quemlibet subditorum, requirente ita necessitate publica, ad præstationes personales adstringat. Olim ratione jurisdictionis subditi dominum per 30. dies propriis expensis sequi tenebantur, *Reyber. Thesaur. jur. voce subditus, num. 9.* hodie per longius tempus, hac tamen cum moderatione, ut quamdiu militaribus muneribus funguntur, alimenta necessaria seu salaria ex clementia Princeps porrigat. Sic cogi possunt rustici, ut tempore belli non solum pro defensione sui quisque pagi sint in excubiis, *Carpzov. part. 2. Const. 51. def. 2.* Sed etiam castra dominorum custodire & defendere tenentur, *Berlich. p. 2. Concl. 64. Speideli Syll. quæst. juris. lit. E. voce Excubiæ.* ubi incidenter monendum, quod, licet munus excubiarum reale esse statuatur *Luc. de Penna in l. cum scimus C. de agric.* nihilominus pro mere personali illud potius sit habendum, & quidem ex ratione *l. 18. §. 10. ff. de muner. & honor.* Circa materiam de operis personalibus præstandis hoc obiter tantummodo observandum, ut Domino quidem ea pro lubitu & commoditate sua exigere liceat, hac tamen cum moderatione, ne subditos suos nimis gravet, vel plus solito prætendat. Inspiciat igitur (1.) ante omnia, an certa pacta & transactiones cum subditis super præstandis certis operis adsint, ea enim ante omnia sunt servanda, *Dan. Möll. lib. 2. semestr. 22.* & ultra eas subditi non debent, nec possunt gravari, *Rosenthal. de feud. cap. 5. Concl. 71. num. 3.* ex ratione, quod in contractibus jure communi utatur princeps, *Gail. l. 2. observat. 55. num. 7.* Deinde (2.) attendat consuetudinem, quoties nimirum longo tempore rusticus spatio unius anni servivit, contra consuetudinem enim nova servitia nec

D

domi.

dominus jurisdictionem habens imponere potest, *Alex. ab Imola in Consil. 124. vol. 4.* alias graviter in Deum peccat, concessa potestate sua valde abutendo. *Gail. de Arrest. Imp. c. 10. num. 7. item l. 2. observ. 62. in fin.* Modus etiam (3.) observandus venit, quo servitia præstanda sunt, e. gr. Rusticus quidam servitia Domino præstare teneatur in territorio, & quidem in loco haud ultra horam a pago, ubi habitat, distito, hac ratione, ut quotannis quatuordecim vicibus servire, & propriis expensis sibi cibum, equis suis vero pabulum, porrigere debeat. Jam dominus territorialis ob proprias & publico ne quidem servientes rationes bona quædam in locum longe distitum, v. gr. Lipsiam versus, transportaturus, rusticum hunc cogit, ut iter istud cum curru & equis suis loco servitiorum unius anni in se suscipiat, ex probabili illa ratione, quod computata dierum & milliarium proportionem rusticus intra 14. circiter dierum spatium domum reverti queat; Jam quæritur, utrum dominus justam cogendi causam habuerit? Resp. Negando, quoniam plus petit, qui aliter, quam debito modo solutionem vel præstationem operarum exigit: Imo hac ratione rusticum nimis gravat, qui cum alioquin cibum, pabulumque, tempore præstandorum distinctis vicibus servitiorum, propter viciniam ædium suarum in promptu habebat, jam cum insigni suo detrimento per aliena territoria iter faciens, utrumque numerata pecunia sibi comparare debet, quia tantam pabuli copiam, quanta per 14. dies requirebatur, vehiculo suo aliis sat satis onusto superimponere non poterat, consequenter ejus statum deteriore reddidit, quod tamen plane non decebat, siquidem Domini territorialis officium est, subditos in eo statu conservare, in quo

quo reperit, *l. neminem 64. in fin. C. de decur. Roland. a Valle lib. 1. cons. 1. num. 104.* Nec impedit, quod plenitudo potestatis, talia servitia pro lubitu immutandi, jus ei tribuat, siquidem Dominus consuetudine subditorum ligatur, eaque in territorio suo uti debet, *l. Lucius 21. §. fin. ff. ad municipal.* neque plenitudo potestatis ad aliorum injuriam extendenda, *Vasqu. lib. 1. controuv. illust. c. 5. n. 17.* alias plenitudo illa non potestatis, sed tempestatis potius dicenda erit. *Card. Tusch. pract. Concl. 669. tom. 6. lit. P. num. 5. 6.* Moderate igitur agat Princeps seu Dominus territorialis in imponendis vel mutandis servitiis, quamvis enim omnia ejus esse intelligantur *l. 3. ante med. C. de quadrienn. præscript.* attamen caveat, ne contra conscientiam faciat, hæc enim, dum per totum vitæ curriculum omnia in mentem & ante oculos seu tempore matutino se aperientes, sive vespertino se claudentes, quotidie reponit, homini, quamdiu in hac terra vivit, inquietudinem & torturam internam infert, deinda vero veniet tempus, quando navis in portu dimittetur onusta, ubi, qua mensura ipse antehac metiebatur aliis, eadem Deus remeietur sibi, sunt verba *Card. Tusch. Concl. 668. num. 16. lit. P. tom. 6.* Prædicta autem eum in modum limitari velim, ut casus necessitatis excludatur, siquidem hæc omnem legem tollit, atque tum non præsumitur Dominus territorialis voluisse uti plenitudine potestatis, sed in dubio jure communi, & potestate ordinaria, *Innocent. in c. innotuit. de Elect. num. 5. Dd. in l. facto 40. ff. de vulgar. & pupill. substit.* Immunes a præstationibus personalibus existunt (1) Professores & Doctores una cum uxoribus & filiis, *l. 6. C. de Profess. & Med.* (2) iidem Advocati, qui una cum uxoribus suis ab omnibus muneribus personali-

bus sunt exempti, *Menoch. de A. J. Q. lib. 2. cas. 379. Perez in C. ad tit. de Postuland. num. 4.* (3) argumento Doctorum, Licentiatum quoque heic locum inveniunt, quia pro Doctoribus plerumque habentur, maxime in favorabilibus, *perrat. alleg. a Zieglero de Jure Maj. lib. 1. c. 24. §. 13.* (4) Clerici ac Pastores, qui ad ejusmodi servitia non sunt obstricti, *Berlich. p. 2. Concl. 64. num. 12.* (5) Inquilini & forenses, quibus leges immunitatem a muneribus personalibus concedunt, *l. 6. §. ult. ff. de Mun. & Honor. Gail. de Arr. Imper. cap. 10. num. 6.*

§. IV.

Vocabulum *dispensare* nobis jam non sumitur in ea significatione, qua puriori latinitati tribuitur, ubi idem est, quod *disponere*, seu cum cura *distribuere*, prout videri licet in *l. 166. pr. & l. 203. §. ff. de Verb. Sign.* Sed heic loci idem est, ac *legibus solvere*, quam notionem de puritate linguæ latinæ optime meritus Dn. Cellarius in *Curis suis posterioribus* latinitati incertæ; In *discussione* autem *Appendicis Danicæ peregrinæ* annumerat; Quoniam tamen Canonistæ, uti plurima alia vocabula, ita & hoc plane alio usurparunt sensu, *Beust. de Matrimon. cap. 56.* nos etiam non adeo de verbis, quam rebus ipsis erimus solliciti, igitur omissis hisce, statim dicimus, quod is dispenset circa jus, qui data legis obligatione, ab ea privatum aliquem eximit, eique licentiam & facultatem tribuit, sine qua legi alias esset obnoxius, *Covarruv. part. 2. cap. 6. tom. 1. de Matrimon. §. 9. num. 2.* Competit igitur dispensatio soli Principi hac cum ampliatione, ut etiam sine causa possit dispensare, ad hoc enim, ut dispensatio, vel actus ex ea secutus valeat, est in Principe pro ratione volun-

voluntas, unde, quamvis sine justa causa Princeps dispensationem concedat contra jus humanum, tamen valet concessio, actusque ex ea secutus firmus erit, siquidem, quando Princeps in humano jure dispensat, causa præsumitur justa, *Covarruv. l. c. §. 9. num. 9. & 10.* Quæ jam adducta sunt, cuncta eo collimant, ut in materia de dispensationibus hæc duæ generales regulæ pro accurata norma nobis sufficere queant : *Prima* : Non potest nec Pontifex, nec Princeps in præceptis divinis dispensare, ob solidam hanc rationem, quod illius solius sit solvere, cujus est ligare, & quod voluntas divina imperio hominum non subjaceat ; *Secunda* : Leges positivas seculares sicuti Princeps pro lubitu sancire atque iterum tollere : Ita etiam vi summi, quod tenet, Imperii, in iisdem pro lubitu dispensare potest. Multi equidem sunt in ea opinione, quasi omnes gradus sint dispensabiles, excepta linea recta & lineæ collateralis primo gradu; Verum enimvero, si rem accurate perpendamus, talis dispensatio Juris Divini impedimentum tollere non potest, quin consultius est, prohibitioni divinæ plenissime insistere quam ad liberiores dispensandi licentiam Principem adducere, monente *Dr. Strykio in notis ad Brunne-
mann. Jus Ecclesiast. lib. 2. cap. 16. §. 25.* Circa dispensationem hæc pauca adhuc obiter notanda, nullum gradum Jure Divino prohibitum esse, qui non itidem Jure Naturali prohibitus sit, cum igitur non solum Juri Divino, sed & naturali actiones suas conformare teneatur Princeps, igitur prout quasi alveo fluit, ipsum vi Summæ potestatis, præter gradus *Levit. XVIII.* expresse prohibitos, hisque in paritate graduum similes, ceu *Ziegler. de Jure Majest. l. 1. cap. 7. §. 16. seqq.* monet, & multis præjudiciis

firmat, pro lubitu & beneplacito dispensare posse; Præsertim cum a Theologis recepta & firmissima sententia sit, præter gradus modo expressos, nullum Jure Naturali prohibitum esse, sed jure tantum humano Romanorum Pontificum, *Covarr. cit. l. §. 10. num. 6.* cujus tamen potissima ratio in nummis pro dispensatione accipiendis consistit; *Non enim alia de causa Romani Pontifices usque ad quartum gradum prohibitiones has extenderunt, nisi ut frequentiores essent dispensationes, ex quibus immensa pecunia in eam curiam confluit, prout ex ipso Romano Catholicæ Religionis addicto scriptore Marco Antonio de Dominis de Rep. Eccles. l. 5. cap. 11. num. 79. refert antea laudatus Ziegler. de Jur. Maj. l. 1. cap. 7. §. 20.*

§. V.

Concessionem veniæ ætatis soli Principi vi Summæ Potestatis competere, certissimum est *per l. 1. & l. 3. Cod. de his, qui ven. æt. imp.* Quamvis enim *Novella Leonis 28. in fin.* cujusvis loci magistratui hoc jus tribuat, tamen, si rem penitus consideremus, mens hujus *Novellæ* eodem recidit, siquidem in effectu magistratui inferiori hoc Jus a Principe, Summam Potestatem habente, conferatur, prout etiam in Comitibus Palatinis videre est: Quod si vero istiusmodi resolutio non placeat, tum vel solo isto fundamento *Novella hæc destruitur*, quia nunquam in Imperio est recepta, igitur nec Juri Communi derogandi vim habet. Veniam autem impetrare possunt masculi, cum vicesimi anni metas impleverint, *l. 2. pr. C. de his, qui ven. art. fœminæ*, quando octavum & decimum annum egressæ sunt, *l. 2. §. 1. C. eod.* (Notari heic meretur Accursii nota, qui in rationes legis hujus inquirens, nullam

nullam aliam, quam hanc pro captu suo sibi elegerat: Terminum petendæ ætatis veniæ in fœminis per duos annos non propterea anticipatum esse, quod hæ prudentiores viris existant, sed, quod mala herba citius crescat.) Quamvis Principem etiam minori 18. annis veniam ætatis ex plenitudine potestatis concedere posse nullus dubito, quam sententiam multis exemplis & præjudiciis firmant *Franc. Duarenus in tit. Cod. de his, qui ven. æt. impetr. Ziegler. de Jur. Maj. l. 1. cap. 11. §. 2.* Ante omnia vero ejusmodi adolescentes honestate morum præditi sint, ita ut de ipsorum modestia & idoneitate rerum utiliter gendarum per testimonia vel aliter constet, *l. 2. in pr. C. de his, qui ven. æt. impetr.* His itaque præmissis venia ætatis minori ita tribuitur, ut pro majore declaretur, infirmulque omnia imposterum absque curatore agendi & administrandi potestas ei concedatur, ex quo profluunt hi effectus, ut (1) a potestate Curatoris minores liberentur, *l. 10. C. de Appell.* (2) legitimam personam standi in judicio sine Curatore habeant, & res suas libere ipsimet administrant, *l. 2. C. de his, qui ven. æt. neque restitutionis in integrum beneficio amplius fruuntur, l. 1. C. eod.* Hoc singulare est, quod minores, licet veniam ætatis impetraverint, immobilia eorum bona sine decreto alienare aut hypotheca gravare, *l. 3. C. eod.* nec in judicium deducere queant, ex ratione juris, quod is, qui non potest rem alienare, nec etiam eam in judicium deducere queat, *l. 17. §. 2. ff. de Jure Jur.* Cui consequens est, talem minorem hoc in casu nihilominus restitutione in integrum juvari, *Gomez. tom. 2. resol. 14. num. 12. per l. 3. C. de his, qui ven. æt.* Curiosa heic sese offert quæstio, an minor possit restitui contra hanc veniæ impetrationem? v. gr.
Si

Si minor, qui veniam ætatis impetravit, rem suam alienavit, an poterit restitui non adversus alienationem, sed adversus veniæ impetrationem, quasi levitate aliqua veniam hanc impetraverit? Ut paucis me expediam, adversus talem veniæ impetrationem minorem equidem, sed non nisi ex magna & gravi causa restituendum esse arbitratur *Franc. Duarenus in tit. C. de his, qui ven. æt. per l. Divus 7. pr. ff. de in integr. rest.* Denique notandum, tempus impetratæ veniæ non ex eo, quo venia impetrata, sed ex quo judici fuerit intimata, currere incipere, monente ita *Duareno l. c.*

§. VI.

Est etiam non leve Principis Potestatis reservatum Legitimatio per rescriptum, quæ fit, quando Imperator supplici libello rogatus, liberos naturales, non dissentientes, jubet esse legitimos, *Struv. Exerc. 3. tb. 52.* Licet autem hoc legitimandi jus ad reservata Cæsaris referatur, qui illud Comitibus Palatinis nonnunquam concedit, *Carpzov. p. 2. C. 6. d. 16.* tamen reliquis Imperii statibus suos subditos legitimandi jus æque competere, minime dubitandum, *Tit. de Jure publ. l. 3. cap. 5. §. 38. & l. 5. cap. 3. §. 52.* De Jure Romano multa requisita præsupponebantur, antequam ad talem legitimationem deveniri poterat, v. gr. ne aliqui alii liberi legitimi adessent, ne patri potestas, naturales filios suos per subsequens matrimonium legitimandi facultas data sit; & plura alia, relata in *Struvii Exerc. 3. tb. 53.* Item, ut legitimandi tantummodo essent naturales, seu ex concubina suscepti, §. 2. *J. de Hæred. quæ ab intest.* non adulterini, & incestuosi: Verum, his requisitis non attentis, quilibet Princeps, pote-

potestatem & jura territorii habens, quemlibet illegitimum, imo etiam ex damnato coitu natum legitimare potest, dummodo dicat: *Non obstante Autb. ex complexu. Arism. Tepat. in Compend. Decis. tit. 447. cap. 5.* Rescriptum enim contra jus elicatum valet, si Princeps expresse dicat: *Non obstante lege*, prout optime statuunt *Card. Tuschus tom. 6. Concl. 669. num. 7. & Arism. Tepat. l. c.* Dubium quidem heic obmovere posset opinio *Strauchii Dissert. 4. num. 3.* ubi statuit, legitimationem per rescriptum Principis fieri ex fictione matrimonii, consequenter nec hodie liberos adulterinos, ob impossibilitatem applicationis fictionis hujuscemodi, imperiali rescripto legitimari posse, infert; Sed hanc opinionem optime refellit *Dn. Titius in Observ. Lauterb. observ. 28. & in Jure privato l. 1. cap. 9. §. 21.* Quamvis etiam, ne hujusmodi legitimationis commento fraus alii, (puta tali, qui jus successionis jam quæsitum habet) fiat, *contra l. 51. §. 1. ff. de Legat. 2.* Consensum eorum, quorum interest, expresse requirat *Carpzov. p. 2. C. 6. def. 27. num. 3.* siquidem alias talis legitimatio valitura quidem esset, sed salvo jure tertii: Attamen nihilominus potestas legitimandi, etiam absque consensu legitimorum liberorum, Principi competit. Gravior inter *Dd.* quæstio se sistit, an statutum, excludens fœminas, extantibus masculis, locum etiam habeat in legitimatis per rescriptum Principis, ut nimirum hi, exclusis filiabus, in totam hereditatem patris succedant? Prolixe hanc quæstionem tractat, & tandem negative decidit *Gail. l. 2. observ. 140. num. 6.* Nos absque ullis verborum ambagibus breviter dicimus, quoniam statutum excludens fœminas est contra jus commune, *text. in l. 9. ff. de lib. & posthum.* ergo in odium legitimorum extensiva inter-

E

pre-

pretatio fieri non debet, sed stricte accipi & intelligi, *text. in l. quod contra 141. ff. de R. I. c. quæ a jure 28. de K. I. in 6.* consequenter fœminas non excludunt legitimati, sed æquis partibus secundum jus commune quasi ab intestato succedunt. Ampliatur autem legitimatio nostra, & procedit, subsistitque etiam si ex matrimonio postea nascantur filii legitimi, siquidem res perfecta & consummata, licet perveniat ad eum casum, a quo incipere non posset, non irritatur, *text. in l. 136. ff. de V. O. c. factum legitime 73. de R. I. in 6.* Quando vero alii legitimi liberi tempore petitionis legitimationis jam adsunt, hæc duo consideranda: Aut pater in supplici libello de legitimis suis liberis Principi mentionem fecit, aut non? Sin prius & tamen legitimatio subsequuta est, tum valet, quia facta cum clausula: *Non obstante, vel plenitudine Potestatis*: hac tamen cum limitatione, ut a Comite Palatino talis legitimatio fieri nequeat, nisi expresse hoc privilegium a Summo Principe ipsi concessum sit; tum enim legitimandi potestas in ipso ex Imperatoris Privilegio & autoritate dependet, *c. porro 7. X. de Privil.* Sin posterius, legitimatio tanquam sub & obreptitia non valet, siquidem hæc regulariter non solet fieri, nisi ob defectum naturalium & legitimorum, *Novell. 74. cap. 1. in pr.* Vim hujus legitimacionis ob plenitudinem potestatis in Principe adhuc eo extendimus, ut quamvis legitimatus regulariter non censeatur ad feuda legitimatus, tamen, si in legitimacionis rescripto disertis hoc verbis insertum sit, absque ullo dubio in feudo succedet; Quæ sententia procedit, siue feudum sit novum, siue ex pacto & providentia, ex ratione, quod Princeps ex plenitudine potestatis & ex certa scientia, hoc ultimo casu alteri jus quæsitum tollere possit, per

per rationes juris, quas late allegavit *Gail. 2. O. 124. n. 12.* siquidem omnia intelligantur esse Principis, *l. 3. ante med. Cod. de quadrienn. præscr.* Quæ jam dicta sunt, procedunt tantum in territoriis Principum legitimantium, quod si igitur legitimatedi in toto Imperio pro talibus haberi velint, ut Cæsaris legitimationis accedat, necesse est, *vid. Vitriar. J. P. l. 3. tit. 2. §. 13.* Effectus legitimationis est, ut legitimatedus admittatur ad ea, quæ de jure communi legitime nato competunt, *Arism. Tepat. Compend. Decis. tit. 447. c. 7.* Sic legitimatedus Patri, cognatisque succedit, non tantum in allodialibus, *Nov. 89. c. 8. pr.* Sed & per retro deducta in feudis, quanquam dissentiat *Carpzov. p. 2. C. 6. d. 27.* venit in patriam potestatem, *§. fin. J. de Nupt.* sicut filius legitime ex matrimonio progenitus patris gaudet dignitate, *Carpzov. Jurisprud. Eccles. l. 2. d. 11.* & tandem ad opificia, aliaque munera & dignitates, alioquin ei præclusas, admittitur, *add. Dn. Titii jus privatum l. 1. c. 13. §. 4. 5. & 6.*

§. VII.

Non exiguum itidem summæ potestatis signum est impositio census capitem, vulgo Capitatio dicta, quando nimirum summus princeps a singulis subditorum suorum personis tributum exigit. Fundatum est hoc capitacionis jus in ipsis sacris literis, siquidem non solum parentes Christi tempore Augusti Romanorum Imperatoris Bethlehemam versus ibant, quo capita sua æstimarentur, *Luc. II, 1. 2. 3. & 4.* *Ibique Luther. gl. marg.* verum etiam Christus censum capitem exsolvi jussit. *Marc. XII, 16. 17.* *Luc. XX, 25.* imo pro sua persona ipsemet exsolvit, *Matth. XVII, 27.* Quod si æquitatem inspiciamus, neque tum quoque exactio census capitem improbari posse videtur, siquidem Principem pro cura, in tuitione & rectione sub-

ditorum adhibenda, expensisque hunc in finem exsolvendis, aliqua præstanda ab iis recipere, maxime decet, dummodo pecunia hæc, magno sæpe pauperum subditorum labore, sudoreque acquisita, in luxuriam & voluptatem non impendatur. Olim hoc moderamine capitatio imponebatur, ut per singulos quidem viros, per binas vero mulieres capitis norma esset censa: Imperatores vero Valentius & Valens binis ac ternis viris, mulieribus autem quaternis unius tantummodo capitis censum solvendum imposuerunt *in l. 10. C. de Agric. & Cens.* & hunc quidem censum soli Coloni & extra mœnia degentes præstabant, de cætero vero hi a nemine ad ullum obsequium vel servitium vocari debebant, *l. 1. C. ne rustici ad ull. obs. dev.* e contra Thracenses & Illyricani, *l. 1. C. de Col. Thrac.* Coloni Ecclesiæ Thessalonicensis, *l. 12. C. de annon. & trib.* & tandem omnis plebs urbana a censu capitationis libera erat, *l. un. C. de Capitat. civ. cens. exim. Cujac. ad. l. 8. C. de exact. trib.*

§. VIII.

Quoniam Potestatem in vastis sæpe numero provinciis Summus Princeps exercere ipsemet non potest, hinc constitutione officialium opus est, quam circa materiam cum Principis Potestas itidem versetur, *2. feud. 57.* ita eam, sed oculo tantum fugitivo, inspicere heic lubet. Que madmodum igitur salus patriæ a bonis officialibus maximam partem dependet, ita Princeps in eligendis illis eo cautior sit, oportet. *Primo* namque necessarium est, ut constet Principi, utrum futurus Officialis muneri, cui præficiendus est, administrando par sit, nec sufficit, quempiam ab uno vel altero ex speciali aliquo favore vel intuitu commendatum, sed ab integro aliquo collegio ejus habilitatem & capacitatem approbatam esse decet. *Secundo* prudenter

denter agit Princeps, si vigore juris indigenatus subditos suos atque cives originarios in promotione, saltem quoad ea officia, quæ in administrandis rebus & curis Reipublicæ magis, quam exercendis litibus versantur, extraneis præferat: quorsum collimat *l. ii. C. de Episc. & Cler.* Caveat namque Princeps, ne facile ad honores, magistratus & munera publica extraneos admittat, de quibus pluribus videatur *Bodin. de Republic. i. cap. 6.* præprimis vero *Martinus Naurath in Hypotyposi Juris Subditorum, aphorism. 9.* ubi hanc materiam eleganter & sincere petraçtat. Non solum enim indigenæ & subditi mores & instituta patriæ melius callent, sed & pro naturali in patriam amore, majori sedulitate & fide administraturi censentur, *Mynsing. Cent. 4. observ. 30.* (qui naturalis in Patriam affectus adeo vehemens reputatur, ut is, qui sine causa eam deserit, impius dicatur *Menocchio lib. 5. præsumt. 12.*) Hinc in Rebuspublicis administrandis cives, qui in urbe nati, eum in modum eligendi & diligendi sunt, ut etiam extraneo, licet magis idoneo, anteferendos eos esse putet *Alciat. de præsumt. reg. 3. præf. 37. num. 1.* Quamvis autem hanc opinionem non adeo approbem, siquidem utilitas Principis quoquo modo promovenda est; attamen priorem sententiam, qua indigenas extraneis præferendos esse diximus, ex multis sat prægnantibus rationibus demonstrari posse, certum est! Constat etenim (1) quod Principi per ministros suos præjudicari possit, docente *Brunnemann. ad l. fin. Cod. de fund. rei priv. num. 3.* (2) quod officiales quidam ingentem sæpe pecuniæ vim quotannis a subditis exigere & recipere debeant: Si igitur ejusmodi minister vel officialis, ille lata culpa vel dolo, hic crimine de residuis, vel peculatus Princi-

pem defraudaverit, uterque vero aufugerit, unde huic regressus sumendus? Inquies, a quolibet cautionem esse præstandam! Bene, sed quisnam gentium pro extraneo, cujusque forum originis & nomen sæpe numero valde incerta sunt, omnia sua bona hypothecæ nexu obligabit, præsertim cum sapientissimus Regum Salomon adeo expressis verbis & circumstantiis cunctos homines a fidejussione dehortetur, Prov. VI, 1. seq. & cap. XI, 15. Accedit, quod ejusmodi homines extranei, tanquam rerum domesticarum & interesse rusticorum ignari, horum ruinam citius cito promoveant, dum numeros suos officio ipsis concredito rite administrando impares non immerito censentes, adeoque cassationem ante oculos videntes, quovis modo pecunia rusticos emungunt, sibi que injustas divitias acquirunt, imo cum injusto Mammone ad exemplum injusti dispensatoris interdum amicitiam contrahunt. Apparet igitur, quantum quandoque intersit, subditos præ extraneis administrationi rerum publicarum adhiberi, præsertim si illi multa bona immobilia in territorio possideant, quæ hypothecæ nexu, siquidem juramenta hoc corrupto hominum statu parum considerantur, Principi in securitatem obligare queat. Cujus religionis debeat esse officialis, de hac materia legi meretur *illustris Seckendorffii Teutscher Fürsten Staat P. 2. cap. 5. §. 8. num. 1. & in Additionibus ad h. l. §. 32.* ubi de requisitis constituendorum officialium fusius, & quidem cum grano salis agit. Quod si rem absque ulla præconcepta opinione perpendamus, Principem juste facere certum est, suæ religionis homines ad officia publica promovendo, dummodo hoc moderamine utatur, ne in iis provinciis, ubi sequior religio dominatur, rudiores homines ad munera eo præsertim

sertim tempore adhibeat, capaciores alterius religionis adfunt, sed potius indistincte quemlibet eruditum & ad res gerendas habilem ad officia promoveat, alias enim subditorum, nullam in iis terris emergendi spem videntium, amor in Principis personam facile diminui, imo plane extinguere posset, siquidem nulla res tanta vi atque effectu in animos hominum sese insinuat, quam sacer ille religionis prætextus. Constituto igitur & per juramentum introducto Officiale, haud facile ad remotionem iterum procedere debet Princeps, seu territorii dominus, siquidem levitatis hoc indicium futurum esset, cum tamen Princeps debeat esse constans, & non variabilis, Inconstantia enim non convenit Principi, unde debet habere unum quasi calamus, unamque linguam, & non plures, prout inquit *Card. Tusch. tom. 6. pr. Concl. 699. per tot.* Probe tamen prospiciat, ne ministri vel officiales subditis ipsius injuriam faciant, eorumque ruinam promoveant; Præprimis vero omni modo impediatur, ne judices, vel hi, qui magistratui præfecti sunt, ullo modo sese corrumpi sinant. Erubescant e contra judices, qui a partibus litigantibus dona pecuniaria, vel in pretiosis consistencia sibi applicari patiuntur! vel, si mavis, quo res speciem præ se habeat, non ipsi, eorum uxores & liberi tamen munera accipiunt! Nihil sane ad evertendam in republica justitiam aptius est, nihil habilis: munera namque excæcant oculos videntium, judicumque animos pervertunt & coërcent, ut non videant jus alterius partis, *Exod. XXIII, 8.* Munera crede mihi, placant hominesque Deosque! Et quamvis judex tali modo corruptus secundum conscientiam suam nihilominus pronunciare velit, lucri tamen adeo bonus est odor, ut judicium

cium ipsius plane confundat atque turbet, idque ad partes donantis inopinato perducatur, quo minus veros justos atque æqui tramites indagare queat, ut tandem tritum illud: Quis potest resistere tot armatis? (thaleris sc. dono oblatis, queis homo armatus inculus erat) istiusmodi judici rite adhiberi queat. Summis sane laudibus evehendi sunt hoc in casu Romani Jcti, hi enim venales illas sententias, quæ in mercedem a corruptis iudicibus proferuntur, etiam citra interpositæ provocationis auxilium jam pridem infirmas & nullas esse decreverunt in *l. 7. Cod. quand. prov. non est necess.* hunc quidem in modum, ut is, qui pecuniam judici dederit, actione cadat, *l. 1. C. de pæn. jud. qui mal. jud.* Judex vero damnum, corrupta sententia alteri parti illatum, resarcire, insuper dati triplum, promissi vero duplum fisco exsolvere debebat, *l. Lucius 9. ff. de jure fisc.* imo, si causa esset civilis, dignitatem seu cingulum amittebat; Si vero criminalis, confiscatis bonis, in exilium mittebatur, *Auth. Novo Jure in pr. Cod. de Pæna jud. qui mal. jud. Novell. 124. cap. 2. ibique Gotb. l. 9.* Addatur ex nostro Jure Germanico *R. I. de anno 1654. §. 109.* Prædicta tamen limito, ut locum tantum habeant eo in casu, quando propterea pecunia data & accepta est, ut jus alterius per iniquam sententiam invertatur, vel saltem inverti possit: Secus obtinet, si pars propter operam aliquam v. g. in quærendis antiquis documentis, judici munus aliquod, seu donum culinarium, vulgo *Rüthen: Steur*, offerat, quod hoc casu licite sumit judex. *Nov. 8. cap. 1.* Neque illud improbo, quando aliquis subditus donum Ministro propterea offert, quo gratiam Principis sibi conciliet, vel aliquid a Principe impetret: Sicuti enim nullus ministrorum alicui ad gratiam Principis

pis conciliandam est obligatus, ita ejusmodi munus oblatum pro opera ideo impensa remunerationis instar habendum; quid? quod leges Romanæ istiusmodi liberalitatem pro licita declaraverint *in l. un. C. de Suffrag.*

§. IX.

Qua ratione officiales constituendi sint, in §. præcedenti paululum consideravimus: Jam de Potestate Principis, quæ circa hos constitutos versatur, pauca annectenda. Res eo potissimum recidit: Utrum Dominus territorialis officialem, semel approbatum, pro lubitu ab officio sibi concredito removeere possit? Respondendum videtur distinguendo: Aut enim peccavit officialis, aut non: *Sin prius*, tum decisio in promptu est, siquidem Principis seu Cujuslibet Domini territorialis persona subditis æque ac officialibus adeo sancta est habenda, tantoque honore afficienda, ut minimum etiam delictum in culpa consistens clementia Principis eos exuere, & hujus puniendi arbitrio subicere valeat. *Sin posterius*, tum iterum distinguendum, utrum officialis ad certos tantum annos ratione locationis operæ contraxit, atque tum elapsis annis ipso jure dimittitur: aut simpliciter & voluntarie absque ulla conditione a Principe assumtus est, & tum sine causa non facile dimittendus erit. Licet enim primo intuitu contrarium verius videatur, siquidem nihil tam naturale est, quam ut unumquodque eodem modo, quo colligatum est, dissolvatur, *l. 35. l. 100. l. 135. ff. de R. I.* officialis autem pure ex beneplacito Principis ad munus promotus erat, ergo ex puro beneplacito removeri potest. Porro inter potestates Principis referenda videbatur remotio, ut neque per hanc injuria remoto inferri queat:

quæ autem jure potestatis a magistratu fiunt, ad injuriarum actionem non pertinent. *l. 13. §. 6. ff. de Injur.* Quoniam vero per ea, quæ supra deduximus, potestas Principis ita moderate interpretanda, ne Juri Naturæ & Divino contrarietur; hæc autem jura nemini innocenti injuriam inferendam statuunt, qua officarius afficitur, si absque ulla causa removeretur, vel si ob causam, falso ei imputatam, remotus per viam juris & cognitionem Jurisperitorum innocentiam suam rite demonstraverit; his non attentis tamen non recipitur, siquidem nemo potest officio suo privari, nisi ex legitima causa, *arg. eorum, quæ tradit. Card. Tusch. pr. Concl. 720. lit. P. tom. 6.* Quamvis enim officarii gratis & voluntarie creentur, non possunt tamen sine justa causa destitui, *Hieron. Caval. comm. opin. quæst. 435. num. 16. Anton. de Petra intract. de Jure quæsito per princ. non toll. cap. 39. num. 4.* Tres etenim sunt modi, inquit citatus *Petra*, quibus officia vacant: morte, renunciatione, & delicto; quo posteriori casu, antequam privetur officarius, audiri debet in suis defensionibus per remedia juris ordinaria, *Guil. Bened. in c. Rainut. verb. duas filias habens, num. 40. de Testament.* Neque sufficit, quod remotio absque ulla causa famosa fiat; siquidem remotus ab officio, remotus ob delictum, culpam & malam administrationem præsumptione hominum putatur, *Roman. Conf. 236. num. 1. & Conf. 228. num. 2. Klock. tom. 2. conf. 94. num. 33.* imo remotio ab officio dedecus & infamiam importare soleat, *l. 4. §. 8. verb. exauctoratus ff. de remilit. l. judices 12. C. de dignit.* Igitur hæc conclusio firmiter tenet, quod Dominus territorialis absque causæ cognitione, & præcedente culpa aliqua, officarium de jure remove nequeat. Quæ sententia ampliatur, ut
etiam

etiam removens injuriarum propterea teneatur : Nec enim magistratibus licet aliquid injuriose facere : Si quid igitur per injuriam fecerit Magistratus , vel quasi privatus , vel fiducia Magistratus (aus Obrigkeitlichem Ampts- Troß) injuriarum potest conveniri, uti præclare ait *Ulpianus in l. 32. ff. de injur.* quam legem probat & allegat *Mart. Naurath. de Jure Subditorum aphorism. 62.* Neque tamen his argumentis tutos omnino se esse officiales putent; siquidem, uti antea dictum est, etiam exigua causa ad remotionem interdum sufficit. Quamvis enim *Bartolus in l. Pomponius ff. de neg. & Innocent. Abb. Felin. aliique in c. cum venerabilis de Except.* illum, qui semel in officio approbatus est, deinceps ultra reprobari non debere nec posse, statuunt; tamen hanc impiam, & approbationem vitiorum continentem opinionem merito rejicimus. Utut enim vulgatum illud brocardicum: Quod semel placuit, amplius displicere non debet, *c. 22. de R. I. in 6.* in contrarium vulgo allegetur; hoc tamen ad contractus nominatos applicari, & ita intelligi debet, si ab utraque parte fervetur, quod requisitum est. Quod si igitur inhabilitas adsit, hæc sane efficit, ut officialis ea, ad quorum præstationem se obligavit, servare nequeat: propterea verum erit, quod, si conditio, quæ contractui tacite inerat, cesset, etiam contractus nullus sit, ejusque effectus tollatur *per l. si quis sub conditione 8. ff. si quis omiff. caus. Test.* Neque inhabilitatem præcedentem approbasse dici poterit Princeps, siquidem mentem & scientiam hominis ita comparatas esse in propatulo est, ut longum temporis spatium ad illas rite expiscandas requiratur, præsertim in his, quorum animas avaritiæ socia simulatio

obsidet: ut adeo, Principem hæc antea explorata habuisse, dici non possit.

§. X.

Beneficium, antequam vacat, nec dandum, nec promittendum est, siquidem graviter alias adversus canones peccatur, *t. t. X. de Concess. præb. c. non furem 10. C. 7. q. 1. Francisc. Duarenus de Sacr. Eccles. min. ac Benef. lib. 6. cap. 1.* Quanquam autem jam dicta de beneficiis Ecclesiasticis intelligenda; attamen ad civilia officia rite applicari possunt, & quidem vel propterea adjunctiones & expectantiæ improbandæ sunt, quia pessimum illud, & de jure damnatum captandæ mortis votum in se continent, *cap. 2. X. de Concess. præb. in antiq.* Quod Juri Canonico sic abominabile censetur, ut non solum neque vivi, superstitisque hominis beneficium conferri permittat, sed etiam promissionem ejus in casum mortis beneficiarii interdicat, hac cum ampliacione, ut licet promissio intercesserit, tamen ex ea nulla obligatio nascatur, *Duaren. cit. loc. per c. 2. de Concess. præb. in 6.* imo superstitis hominis nondum vacans beneficium impetrans ecclesiastica communione summoveri, *c. 1. de Concess. præb.* de inde honore, graduque Ecclesiastico, si quo præditus sit, privari, *c. imprimis 7. C. 2. quæst. 1.* & denique plane infamia notari debeat. *c. audivimus 4. C. 3. quæst. 2.*

SECT.

SECTIO III.

DE POTESTATE PRINCIPIS CIRCA SUBDITORUM RES.

§. I.

Consideravimus potestatem Principis, quatenus versatur circa subditorum personas, jam quousque circa eorum res illa sese extendat, paucis videamus. Primo loco sese offerunt res communes, quæ quidem in nullius sunt dominio, sed tamen ab omnibus usurpantur, *Struv. Jurispr. l. 1. tit. 1. apb. 2.* ex his primo loco mare ejusque usus in potestatem Principis venit, quæ eo sese extendit, ut partem territorio suo cohærentem, omniaque ex illa forsan profluentia emolumenta, v. gr. capturam certi generis piscium, sive etiam lapillorum pretiosorum solus sibi vindicet Princeps, omnesque sive subditos sive extraneos ab istiusmodi usu arceat, non obstante eo, quod usus maris communis, omnibusque ac singulis hominibus patere dicatur in §. 1. *J. de Rer. divis.* & gemmæ aliæque res in littore maris inventæ cui-libet occupanti cedant, *l. 3. ff. de R. D.*

§. II.

Ad res communes referri potest venatio, §. 12. *J. de R. D.* cujus species sunt triplices, quarum prima terrestris,

stris, altera aëria, tertia vero maritima nuncupari potest. Quod si naturalem legem inspiciamus, omnis promiscue venatio licita fuit, siquidem lege creationis omnia animalia, siue sint pisces, siue volucres, siue feræ bestiae, occupanti concessa sint, Jure Divino æque, *Gen. I. v. 28.* ac Civili *l. 1. ff. de Acq. rer. dom.* ubi tam ferarum venatio, §. *feræ igitur 12. ff. de R. D.* quam piscatio in mari & locis omnibus publicis cuilibet patet, eum in modum, ut hanc facultatem impediens injuriarum teneatur, *l. 13. §. ult. ff. de Injur.* Licet autem Princeps ea, quæ de jure naturali ad quempiam pertinent, auferre, consequenter jus venandi vel piscandi prohibere nequeat, *Cravetta Cons. 643.* siquidem piscandi quoque facultas de jure naturali omnibus competat in mari & fluminibus, *l. nemo igitur ff. de R. D.* attamen ex multis prægnantibus rationibus hanc naturalem libertatem summo jure restrinxerunt Principes: Invalescente etenim hominum malitia adeo necesse fuit, rerum communionem ad certos limites contrahere, ut, ni hoc factum esset, & e contra hominum omnium libidini omnia paterent, singuli multis necessariis carituri essent, *l. jus civile 6. ff. de ff. & ff.* Non exigua quoque prohibitionis ratio in eo consistit, ne homines plebeji seu privati a rebus gerendis per venationem promiscuam abducti, otio indulgere, imo plane latrociniis, queis nemora alioqui infesta esse solent, assvescere incipiant, *P. Heig. p. 1. quæst. 15. num. 39. 40. Wesembec. in paratitl. ff. de acq. rer. Dom. num. 7.* Recte igitur vi Summæ Potestatis ac Juris Territorialis istum rerum, alias communium, usum ad se solos private transtulerunt Principes, *l. littora 3. ff. ne quid in loc. publ. l. 9. ff. ad L. Rhod.* Neque iniquum aut impium reputandum, quod Princeps contra-

travenientibus pro re nata & iteratione ultimi supplicii
pœnam inferri jubeat; quamvis enim non negem, com-
parationem inter bestiolam aliquam, & vitam hominis,
(qua nihil pretiosius) institui non posse: attamen trans-
gressor non ob fraudulentam solummodo bestiae alicu-
jus feræ contrectationem, sed potius propterea vita pu-
nitur, quoniam Principis sui mandatis, non attenta pœ-
na adjecta, obtemperare malitiose recusat. Subditus
enim in conscientia obligatus est, non solum superiori-
bus in genere, sed etiam durioribus dominis obediere,
dummodo verbo Divino, uti supra deduximus, mandata
ipsorum non contrariantur; hæc vero venationem pro-
hibentia Edicta juri & honori Divino contrariari quis sta-
tuet? Probe tamen dispiciendum Domino territoriali,
ne, dum jus venandi sibi soli vindicavit, totus in venan-
do quotidie occupatus sit, multo minus curas publicas
propterea negligat; peccat alias namque in excessu, qui
merito reprehenditur a *Par. Puteo de Syndicat. in Princ.
cap. 1. num. 39. & seq.* Quin imo neque dignum esse vita,
qui nihil aliud novit in vita, nisi vanitatis studio in be-
stias sævire, eosque, qui his studiis insistant, semiferos
esse, Centaurorumque institutionem redolere, inquit *P.
Heigius quæst. illustr. 15. num. 8. part. 1.* Sed tamen neque
in defectu peccandum erit: siquidem, quando venatio,
utut privatis prohibita, a Principe minus parce, vel pla-
ne non exerceatur, rebus subditorum domesticis gra-
vem & ingentem ruinam infert; rustici etenim, cætero-
quin satis miseri, si frumenta in campis fata salva esse ve-
lint, dies noctesque a feris bestiis ea defendere coguntur:
quo fit, ut labores in familia necessarii domi negligan-
tur, adeoque rusticorum res quotidie deteriores fiant.

Idem

Idem de venatione aëria, seu avium statuendum, quam utique, præcipue vero eam, quæ circa aves majores ac rariores versatur, Princeps vi potestatis sibi merito soli tribuit, hoc tamen moderamine, quo ad avertendum rusticorum, aliorumque ruri operam dantium hominum irreparabile damnum his licitum sit, minores, Cererique campestri valde nocivas aves, puta passeress, horumque similes bombardæ vel sclopeto terrere atque enecare. Quantum enim damnum hoc avium genus frumentis campestribus alias inferat, vel quotidiana experientia nos docet: unde est, quod multis in regionibus rustici certum numerum capitum passerum, corvorum, accipitrum, &c. pro rata & quantitate mansorum, seu Præfecturæ quotannis sub certa pœna tradere teneantur.

§. III.

Circa publicas res idem fere obtinet, quod de communibus jam jam dictum est. Annumerantur illis portus, & flumina perennia, §. 2. *J. de R. D.* Licet autem & in locis publicis piscatio omnibus pateat, *l. 13. §. ult. ff. de Injur.* tamen illa postmodum certas ob causas & supervenientem necessitatem est prohibita, *l. 13. in pr. ff. commun. præd.* adeo, ut nemini hodie in publico flumine absque speciali concessione Superioris piscari liceat: siquidem ad superioritatem territorialem flumina pertinent, Regalibusque annumerantur, *Struv. Synt. Jur. feud. cap. 6.*

§. IV.

Sæpius quædam res ita sunt absconditæ, ut propter
insci-

inscitiam nemo eas sibi vindicare possit, quibus annumerandus venit thesaurus, antequam a quopiam est inventus. Quod si vero rem accuratius perpendam, proprie non possum dicere, quod dentur res nullius; aut enim res est, aut non est: Si est, tum statim in dominio alicujus est, uti thesaurus jam inventus: Si non est, tum non poterit dici res, siquidem res debet esse aliquid; unde thesaurus incognitus pro non ente potius habendus quoad effectum. De Jure Romano, si aliquis in proprio solo thesaurum inveniebat, totus ille tanquam Dei donum commodo inventoris cedebat; in alieno vero fortuito repertus pro dimidia tantum parte ad inventorem spectabat, altera dimidia domino loci reservata, §. *The-saurus* *J. de R. D. l. 3. §. pen. ff. de Fur. Fisc.* Quod si vero data quis opera, vel magicis artibus illum scrutatus erat, indignus fortunæ dono reputabatur, toto thesauro fisco vindicato, *l. un. C. de Thesaur.* Postmodum lege Constantina cautum est, ut, quisquis thesaurum reperisset, illum ad fiscum ultro deferre deberet, ubi loci Domino initio dimidia, deinde quarta pars constituta est, *Novell. Leon. 51.* Postea rursus primæva constitutio invaluisse videtur, ut omne genus thesauri in fiscum cogeretur, teste *Heigio quæst. illustr. 13. num. 64. part. 1.* Nos eo in casu, ubi pecuniæ depositæ non extat memoria, neque ulla gravis præsumptio, a quoquam veterem illam pecuniam clanculum sepositam esse, in promptu est, totum thesaurum vi summæ potestatis summo Jure Principem sibi vindicare posse statuimus. Totum enim territorium cum omnibus rebus, quas illud vel aperte vel tecte comprehendit, sub dominio late ita dicto & potestate Domini territorialis comprehenditur. Nec impedit, quod qui-

G

libet

libet subditorum proprie Dominus fundi sui, ædiumque
 suarum dicatur; siquidem urgente ita necessitate etiam
 hic omnia sua bona ad conservationem Principis, patriæ-
 que porrigere tenetur. Neque possessionem thesauri
 prætereundum poterit subditus; siquidem ad possessionem
 rite consequendam requiritur animus possidendi, *Habn.*
ad Wesembec. Tit. de acq. possess. num. 3. vers. utrumque enim.
Aug. Barbof. Thesaur. jur. lib. 74 cap. 64. axiom. 2. & ubi-
 cunque deficit animus sibi habendi, ibi deficit vera pos-
 sessio, *l. 2. C. de Præscr. 30. annor.* Neutiquam igitur sub-
 ditus querulandi causam justam habet, si Princeps the-
 saurum, etiam ab ipso propriis in ædibus inventum, sibi
 applicet, cum neque rem, ad ipsius dominium pertinen-
 tem, auferat, neque possessionem intervertat, sed the-
 saurum tantummodo tanquam accessionem territorii me-
 rito sibi vindicet, in quo omnia Principis esse intelligun-
 tur, *l. 3. C. de quadrienn. præscr.* Quo collimat Jus Saxo-
 nicum, vi cujus omnes thesauri subterranei, meatu ara-
 tri profundius jacentes, Regiæ potestati & regalibus ad-
 dicuntur, *Constit. 53. part. 2.* Quanquam vero hic tex-
 tus proprie de metallis subterraneis loquatur, rite tamen
 ab his ad thesauros stricte ita dictos, modo plane sint in-
 cogniti, nec ullam memoriam in se contineant, argu-
 mentum formare licebit, & hoc quidem eo tutius, quo-
 niam res omnis hoc in casu semper ex arbitrio, & pote-
 state imperantium pendet, teste *Jac. Cujacio Observ. lib. 9.*
cap. 37. p. m. 403. lin. 14. 15. Quoties autem de dominio
 pecuniæ ullo modo probabiliter constat, toties thesaurus
 dici non potest, sed tali casu proprietario, vel ei, cu-
 jus majores pecuniam illam securitatis gratia depo-
 suisse gravi præsumptione creduntur, tanquam heredi
 non

non immerito ea restituenda venit *per lib. 31. §. 1. ff. de A. R. D.*

§. V.

Ob dominium supereminens in omnia singulorum subditorum bona certis casibus Principi jus competit; paucis igitur exemplis rem claram faciemus : Contingit nimirum, ut Princeps, cum vicinis bellum gerens, ad defensionem patriæ necessarium arbitretur; quo locus aliquis, vel urbs vallo, cæterisque nostro tempore consuetis munimentis circumdetur: cives autem, quorum horti prope portas siti erant, valde propterea conqueruntur, iniquum reputantes, quod tali modo egregiam bonorum suorum immobilium partem deferere debeant; jam quæstio sese offert, an quærela hæc civium justa sit, nec ne? Responsio in promptu est: Utut enim primo intuitu Juri Naturæ contrariari videbatur, tali ratione quempiam quæta sua possessione privare, imo plane dominio exuere velle; attamen, quoniam nullus civis vel subditus sibi soli, sed patriæ potius natus est, *l. 1. §. 15. ff. de Ventr. in poss. mitt.* insuper Respublica vel ob solum fidelitatis juramentum seu homagium præstitum, subditorum bona sibi vindicet; cui tandem accedit, quod publica utilitas privatorum commodis semper anteponi debeat, *l. ult. C. de Primipil.* querela igitur subditorum hoc in casu merito rejicienda, adeo, ut non solum proximiores hos hortos in valli usum transportare, verum etiam ædificia defensionis incommodatura diruere possit, nec ad restitutionem damni illati teneatur Princeps, ex ratione, quoniam Summæ Potestati omnis privatorum subest utilitas ob superminentiam, per ea, quæ

tradit *Sam. Stryk. in Dissert. de Fortalitiis cap. 5. num. 11. 12. seq.* Quoniam tamen iniquum videbatur, quosdam ex universitate damnum insigne sentire debere, plurimos vero absque onere manere, summa proinde æquitas efflagitat, ut omnium contributione refarciatur, quod ob communem utilitatem amissum est, & commune detrimentum fiat eorum, qui ob amissas res aliorum consecuti sunt, ut res suas habeant salvas, *arg. l. 1. ff. de L. Rhod. de jact.* quam legem ad alios similes, & hos casus trahi posse, tradunt, *Brunnem. ad b. l. Struv. S. J. C. Ex. 20. tb. 27. ibique alleg. Dd.* Ex quo fluit, non concives ejusdem Civitatis tantum, sed & totius provinciæ incolas ad restitutionem conferre debere, siquidem per fortalitium non Civitas ipsa, sed tota sæpius defenditur provincia. Eodem modo res se habet, si civitas ingruentis hostis impetum propterea sustinere nequeat, quod ædibus undiquaque sit cincta, quæ hostibus tutamini esse poterant, hoc enim casu vi summi imperii easdem subvertere atque igne delere, restitutionem pretii vero modo antea dicto mandare Princeps potest; quæ potestas licet a *Dd. per l. 14. C. de Oper. publ.* per se defendatur, *Brunnemann. ad b. l. Gail. 2. observ. 56. num. 2.* ex ratione, quod etiam privatus arcendi ignis, & domus servandæ causa vicinas diruere propterea possit, quod ædibus certo alias perituris damnum inferre non videatur, per *l. 49. §. 1. ff. ad L. Aquil. Struv. S. J. C. Exerc. 14. tb. 21.* maxime tamen vigorem suum a Domino supereminenti participat, *Dn. Stryk. Dissert. de fortalitiis c. 6. num. 31.* Alius itidem se sistit casus in materia de metalli fodinis quando nimirum venæ metallorum in terra ita se extendunt, ut nova terra apertura seu fodina, & quidem in alterius privati fun-

fundo, opus sit, unde duplex quæstio oritur, 1. Anne metallum illud, quod in fundo privati forsan invenitur, tanquam accessorium ad ipsum pertineat? 2. An hic, ut fodina cum ingenti agri sui & frumentorum inibi crescentium detrimento perficiatur, teneatur pati? Quoad primam quæstionem observandum, metallifodinas ea casu in patrimonio privatorum hominum olim extitisse, prout monet *Cujac. lib. 15. observ. 21.* propter verisimilitudinem *l. si cuius 13. §. 5. ff. de Usufr. l. 7. §. 13. ff. Sol. Mart. l. 13. §. 1. Comm. præd. l. 3. C. de Metallor.* Unde nomine fodinarum inita est olim publicanorum societas, & vectigal eo nomine solvendum, *l. 1. ff. quod cuj. univ. nom. l. 17. in fin. ff. de V. S.* quod locum habebat, si amplior metallorum proventus erat, tum enim, præsertim, si in publicis locis, quod tamen alias prohibitum, scrutinia adhibita fuerant, fisco commoda exinde provenientia vindicabantur, teste *Heig. p. 1. quæst. Illustr. 13. num. 19.* Hodie vero metallifodinæ indistincte Principibus undiquaque in ipsorum territorio, licet in privatorum fundis fodinæ extruendæ, solis competunt, id quod etiam *Chrysobulla Carolina cap. 9.* indigitat, ubi cujuslibet generis metallorum fodinæ Principibus Germanis & Electoribus attribuuntur. Quod ad secundam quæstionem attinet, illa breviter sic determinanda, quod subditus, ut fodina in suo fundo perficiatur, pati debeat, & in casu renitentia ad id compelli possit. Sane, sepe reminentia & potestas illud exigit, ut metallifodinas, quippe quæ magnum & insigne Reipublicæ commodum afferunt, etiam cum suo incommodo privatus promovere teneatur. Solent tamen Principes, qui sicuti in autoritate & potentia, ita etiam in humanitate & clementia cæteros anteire & præcedere debent,

bent, a stricto jure recedere, & damnum non solum hoc, sed etiam in casu priori, initio §. hujus proposito, causarum damnum refarcire, *text. in l. 13. §. 1. ff. Comman. præd.* licet interdum magis in præmium, quam ex debito; quo pertinet, quando Princeps domino fundi ob damnum illatum, in remunerationem quasi, portionem certam reddituum, *Germ. eine freye Erbfuß*, suis sumptibus conservandam concedit, uti tradit, *P. Heigius quæst. 13. num. 43. p. 1.* Tertius adhuc sese offert casus, ubi vicinus, quando via publica vi fluminis, vel alia ratione amissa, novam viam ex suo fundo publico usui iterum præstare tenetur. *Covarruv. var. resol. l. 3. tom. 2. cap. 14. num. 8. text. in l. 14. §. 1. ff. quemadm. serv. amitt.* Simile huic est, quando flumen publicum ita excrevit, ut alveus novum fluxum in damnum totius ditionis quærere videatur; hoc enim casu ad divertendam vim fluminis, privatus vicinus per fundum suum flumini novum fluxum concedere, & aperire tenetur, refutis tamen & recompensatis damnis, id quod præjudiciis confirmat *Köppen Decis. quæst. 59. num. 15. tom. 1.* Qui cæteroquin circa potestatem Principis in res subditorum se sistunt casus, ex antecedentibus decidi facile poterunt.

§. VI.

Quo subditi res suas sub Principis imperio tutas possidere, & salvas retinere queant, expensis, quarum ope defensiones paratæ sint, opus est, hæc vero sub generali tributorum realium nomine merito a subditis exsolvuntur. Est autem pensitationum publicarum præstandarum obligatio necessaria æque, atque antiquissima, omnium etenim temporum historia nos docet, tributa, & his si-

miles

miles præstationes cum imperiis ipsis emerfisse. Certe, cum Reges crearentur, aliquas opes ipsis tribuere necessum fuit, quibuscum Regium decus servarent, maxime vero regia onera sustinerent, inquit *Heigius p. 1. quæst. Illustr. 17. num. 4.* quod *Tacitus lib. 4. histor.* breviter quidem, sed satis nervose his verbis innuit: *Neque quietem gentium sine armis, neque arma sine stipendiis, neque stipendia sine tributis haberi posse.* Exactionem tributorum & collectarum in ipso quoque Divino verbo fundatam esse videmus, eum quidem in modum, ut in signum subjectionis, & urgentibus Reipublicæ necessitatibus superiori Magistratui ea exsolvantur, ceu patet ex *Matth. XVII, 25. & seq. cap. XXII, 21. ad Roman. XIII, 6. 7. & 1. Petr. II, 13.* Olim contributiones ad rogationem dominorum fiebant, & sub voce *Bethe* veniebant, cui Gallo- rum hodiernis præsertim temporibus sat notum *Don gratuit* affine: Utrumque vero jam ita degeneravit, ut non precario, sed ex debito tributa exigantur, ex hac quidem pragnanti ratione, quod eo ipso Principibus media dentur, subditos tuendi, eosque ab omnibus injustis insultibus defendendi, prout bene monet *Lutherus in not. ad vers. 6. Epist. Pauli ad Rom. XIII.* Competit itaque jus collectandi & tributa exigendi Domino jurisdictionem habenti, *Wesemb. p. 1. Cons. 45.* siquidem nemo, nisi Dominus territorialis, onera imponere potest, vid. *l. 214. ff. de V. S. & 2. feud. 56.* & mixta quidem, cum tenuiores tangant, fere pro lubitu, ac ultra modum, Collectæ autem cum consensu statuum Provincialium injunguntur. *Titus in Jure privato, l. 8. c. 8. §. 6.* Et quoniam tributa non sunt onera personalia, sed realia, igitur legalis distributio exigit, ut secundum cujusvis quantitatem bonorum,

rum, reddituum, fructuum & obventionum imponantur & exigantur, uti bene monet *Relfendso de Summa Principum German. Potestate cap. 10. pag. mihi 153.* Quemadmodum vero omnium pensitationum finis debet esse utilitas Reipublicæ, igitur tributa non facile, nisi summæ necessitatis tempore, augeantur. Præstanda autem veniunt ab omnibus subditis, nemine excepto, modo bona immobilia in territorio Principis possideant. Neque Doctores, Professores, Licentiatos, imo Clericos & Ecclesias ipsas excipio, quamvis enim dubium non sit, jura his consulere voluisse, ne passim oneribus omnibus gravarentur, & ab operis sacris, & publicæ rei utilibus avocarentur, *Auth. Habita C. ne fil. pro patre. l. ult. C. de Prof. & Med. l. placet 5. C. de SS. Eccles.* tamen hoc non ita crude interpretandum, quasi ab omnibus omnino muneribus prædicti immunes sint, siquidem personalium tantummodo onerum vacatio concessa iis est, hunc in modum, ut nihilominus munera patrimonialia & ordinaria pro rebus & possessionibus suis, itemque extraordinarias collationes, ob publicas necessitates indictas, sustinere cogantur, per *text. in d. l. placet. l. omnes 5. C. de Annon. & tribut. l. 2. 5. & 6. C. de Muner. patrimon.* quam sententiam late per plures textus & Dd. defendit *Heig. quæst. 17. num. 21.* Et prædicta quidem obtinent de oneribus ab immobilibus rebus præstandis: Jam circa mobiles paucis monendum, quod illis rebus, quibus cives ad victum saltum utuntur, vectigal, onus, quod alias in via publica & fluminibus, certo in loco, sed a nemine, nisi Principe summam potestatem habente, exigí potest, non sit imponendum, id quod testante *Relfendso l. c. pag. 148.* Politici constanti docenti ore. Hinc est, quod olim ab Impera-

peratore Constantino fuit constitutum, ne a provincialibus pro his rebus, quas ad usum proprium, vel ad fiscum inferunt, ullum a Stationariis, exigatur vectigal, *l. 5. C. de vectig. & Commiss.* His autem rebus, quæ ad luxuriam faciunt, v. g. Aromatibus Indicis &c. quibus Germania absque ullo dubio facile carere potest; item tesseriis, chartis lusoriis, magna imo immodica vectigalia imponere potest Princeps, eum in modum, ut non solum juste faciat, sed & opus laude maxima dignum, Deoque gratissimum, eo perficiat, siquidem effrenata hominum libido, quæ alias citra necessitatem multos ad incitas redegit, per ingens tale onus ab emtione harum rerum fortassis deterreri, & ad saniora principia reduci poterat. Inter numerum specierum tributorum referri & observari meretur lex Julia ab Augusto Imperatore lata, qua cautum erat, ut Legatorum, hereditatum, donationumve mortis causa, quæ ad alios pervenirent, pars vicesima ad fiscum pertineret, referente *Relfensio loc. cit. pag. 159.* Hoc sane onus non iniquum vel inconveniens videtur, quandoquidem nemo lubentius, quam ob talem causam lucrativam pecuniam conferet. Ad hanc materiam spectat quoque jus emigrationis, quod plerumque jure re-torsionis exercetur, & approbatum est per *R. l. de anno 1555. §. Wo aber 2c.*

SECTIO IV.

DE POTESTATE PRINCIPIS
CIRCA SUBDITORUM
JURA.

§. I.

HActenus potestatem Principis, quatenus circa legum præscriptionem, personas, & res Subditorum versatur, consideravimus; Restat igitur, ut, quousque in jura Subditorum illa sese extendat, paucis adhuc videamus. Principaliores partem subditorum constituunt Status provinciales, quorum tres solent esse ordines, nimirum (1) Prælatorum, (2) Nobilium, & (3) Civitatum municipalium, qui omnes, quamvis ab ipsis Dominis territorialibus in certo dominio & feudo cum jurisdictione investiti sint, nihilominus se subiectos profiteri coguntur, & pro subditis habendi sunt, *Seckendorffs Teutscher Fürsten Staat part. 2. cap. 1. §. 3.* & subjectionis juramento obnoxii sunt, dummodo sub Principis territorio larem foveant, *Webner. observ. præf. voce Landsasse: rey.* Convocari autem solent hi status provinciales, quando Princeps toti Provinciæ collectas imponit, & quidem antiquus iste mos est, ut, quando aliquid momenti in Principatu est agendum, conventus provinciales vulgo Land: Tage instituantur, ex quibus facile colligere licet, Principatus Germaniæ olim non fuisse meros,

in

in quos tamen hodie sensim sine sensu degenerare videntur, dum Statibus Provincialibus in deliberationibus ad patriæ salutem instituendis nulla fere amplius, aut exigua admodum relicta est potestas, & ut plurimum dicis gratia convocantur, monente ita *Relfendso de Summa Princ. Germ. potest. cap. ult. p. m. 237.* quod vel ex hoc videri licet, quia in congregationibus eorum nihil fere amplius agitur, quam ut collectarum summam a Principe præscriptam & determinatam pro rata inter se dividant, & solvant; quod si vero hanc ob causam ad aulam Principis, vel alium ab eo nominatum locum convocentur, hoc non fit propterea, quod Principis voluntatem de jure in aliud vertere queant, sed habent tantum votum consultativum, siquidem animi omnium subditorum Principi longe proniores evadunt, si onus tum demum imponi vident, cum eminentiores e medio ipsorum propterea prius consulti fuerunt. Collectarum autem onus principaliter subire tenentur ii, quorum bona in territorio Principis sita sunt, ratione domicilii enim proprie quis dicitur subjectus loci, *ein Landsasse*, in quo habitat, & ibi forum sortitur, legibusque loci obligatur, & vice versa privilegiis & immunitatibus provincialium gaudet. Dividuntur hi Nobiles in *Schrifftassios*, & *Amptassios*; hi etiam coram Præfectura conveniri possunt, illi vero Principi tantum, ejusque curiæ immediate parent, *Reinking. de R. S. & E. lib. 1. cl. 5. cap. 11. num. 53.* qui igitur per longam consuetudinem vel specialia privilegia hoc jus sibi acquisiverunt, a Principe turbari nequeunt. Sed ut ad scopum revertar, Status Provinciales, ut ad comitia vocati compareant, a Principe cogi possunt, *Gail. de Arrest. Imp. cap. 7. num. 14.* Si autem congregati sint, in

ipsis conventibus blande & benigne cum iis tractatur, ut collectas certo interstitio pendant, *Gail. d. tr. c. 10. num. 17.* ubi hoc factum erit, ad collectarum præstationem præcise tenentur, & in casu retardatæ solutionis, non obstante eorum immunitate, executioni subjacent; Imo nonnunquam Principi vel Domino territoriali sub certis reversalibus certam pecuniæ summam ad certum usum promittere solent, quæ promissio vocatur *Landtags Bewilligung*, ejusque formula traditur *ab Abasv. Fritsch. in Supplem. Speidelio. Besold. voce Landtags Bewilligung.* Quamvis autem, uti jam dictum est, collectarum a Principe factam impositionem recusare nequeant, probe tamen huic dispiciendum, est an pacta specialia seu recessus adsint, quo casu ea, quæ subditis & statibus specialiter a Principe in iis promissa, exacte servari debent, neque ultra eis aliquid imponere absque expresso eorum consensu potest, præsertim, cum tempore præstiti homagii istiusmodi pactorum præstationem expresse promittant Principes, prout sat docte monet *antea laudatus Seckendorff im Fürsten-Staat p. 2. cap. 4. §. 6.* E contra Principi quoque incumbit, ut superioritatem suam territorialem cum omnibus ad ipsum spectantibus regalibus in eo statu, quo ea accepit, rite conservet, & contravenientes vel obedire detrectantes convenienti pœna coercet, *Seckendorff. cit. loc. c. 6. §. 12. seqq.* Quæ potestas eo se extendit, ut Princeps Nobilibus, licet plenaria immunitate gaudentibus, extraordinarias tamen Collectas imponere, easque executive exigere queat, *Gail. lib. 2. observ. 52. num. 26.* Siquidem illa immunitas ad onera & munera solita sese tantummodo extendit, ad casus insolitos autem applicari nequit, quemadmodum is, qui casum fortui-

fortuitum in se recepit, nec de insolito cogitasse intelligitur, *Gail. cit. loc. num. 27. ibique alleg. text. & Dd. & procedit hæc sententia tempore belli, quo Princeps superior subditis immunitatem servare non tenetur, siquidem illud necessitatem involvit, quæ in genere omnibus legibus derogat, omnemque immunitatem excludit, l. 1. & t. t. C. de quib. mun. nem. lic.*

§. II.

Potestas circa Ecclesiastica summo jure ad Summum Principem pertinet, qui custos esse debet utriusque tabulæ, omnemque curam & sollicitudinem in eo collocare, ut Religionis imprimis summa habeatur ratio. *Reinking. de R. S. & E. l. 3. cl. 1. c. 1. num. 5.* Ita, ut & feriarum & festorum dierum constitutio ad supremam Principis potestatem non solum referatur in *l. fin. & aliis C. de Feriis*: sed & personæ Ecclesiasticæ ab ipso constitui debeant, siquidem Christus & Apostoli Ecclesiam, quatenus nimirum hac in vita militat, politicæ potestati subjecerunt, *Act. XXV. Rom. XIII. 1. Petr. II.* Imo sine scitu Imperatorum Pontifices ordinari non possunt, *c. Agatbo 21. dist. 63.* quem in finem potestas instituendi successores sedis Apostolicæ ab Hadriano Papa Carolo Magno Imperatori expressis verbis adscribitur in *c. Hadrianus 22. d. 63.* & Ottoni, ejusque successoribus a Leone Episcopo, servo servorum Dei, & toti Clero. *c. in Synodo 23. d. dist.* Quamvis autem Ecclesiarum privilegia & immunitates per totum fere orbem decantatæ sint, attamen eas privilegiatas esse non statuimus, nisi in casibus jure expressis, imo in dubio eas Jure Communi uti dicimus. Extant vero quam plurimæ constitutiones, quibus speciali provisione ab ex-

actionibus & Tributis bona Ecclesiastica defenduntur, *l. 22. C. de SS. Eccl. Vasq. lib. 3. quæst. illustr. 105. num. 45.* Quæstio igitur sese offert, an istiusmodi immunitatibus & privilegiis quoquo modo contravenire Principe liceat? quod affirmamus, siquidem multi casus dantur, quibus summo Principi vi potestatis talia privilegia transgredi jure competit. Sic non obstante jam allegata *l. 22.* bona Ecclesiastica tributa solvere tenentur, si necessitas urgeat, *R. l. de 1544. §.* Und zu diesem Christlichem Werck sollen auch alle Stifter, Klöster und Capitel &c. Imo non solum contributio, sed & alienatio Ecclesiasticarum rerum propter necessitatem permessa, *l. 21. C. de SS. Eccl.* quod probatur exemplo Assæ, Judæ Regis, qui donaria templi alienavit ad avertendum hostem, *1. Reg. XV, 18.* Sic ecclesia a muneribus personalibus sordidis exempta est, ita, ut & de fundis suis munera sordida præstare non teneatur, *l. 5. C. de SS. Eccl.* Hæc tamen immunitas non impedit, quin ad ejusmodi servitiorum præstationem Ecclesia adstringi possit, si ad propriam expeditionem iis opus habeat Princeps, *l. neminem. 11. C. eod.* Tunc etenim cessare debet omne privilegium prædiorum Ecclesiasticorum, ex ratione, quia tales expeditiones etiam in Ecclesiæ utilitatem redundant, *l. 10. ff. de R. I. Brunnem. ad d. l. 11.* Sic possessiones Ecclesiæ metatorum immunitate gaudent: quod si vero casus necessitatis seu expeditionis Principis adsit, tum etiam hæc onera sufferre tenentur. *Tabor. de metat. p. 2. c. 3. num. 9.* siquidem Ecclesiæ competens immunitas non extenditur ad ea, quæ publicam utilitatem respiciunt. Sic ab extraordinariis oneribus, nimirum, quæ personæ principaliter imponuntur, Clerici immunes, privilegiati, & exempti sunt, *l. 6. l. 8. §. 3. ff. de Vacat.*

cat. & excus. Hoc tamen non obstante, si communis Reip. utilitas illud requirat, etiam pro excubiis civitatis conferre, *Luc. de Penna in l. ult. C. de Exact. trib. & alia tributa exsolvere tenentur. R. I. de an. 1544. §. Und zu diesem. R. I. de 1566. §. Diemeil nun 2c.* Circa religionem ipsam & ejus sacra adhuc notandum, quod illa non ad jurisdictionem, sed ad jus territoriale, quod ex summa potestate provenit, pertineant, adeoque ad Principem solum spectet, prout constantem eam esse Dd. sententiam asserit *Ziegler. de Jur. Maj. l. 1. c. 18. §. 6.* Ex quo prono quasi alveo fluit, quod, licet Patronus Ecclesiæ quemcunque ad officium Ecclesiasticum nominare & præsentare, *c. ult. X. de Jur. Patron.* non tamen eum suspendere, aut ab officio suo removere, salvo manente jure Principis, queat, *Finckelthaus. de jur. patron. c. 2. num. 21.* ex ratione, quoniam hoc jurisdictionis est Ecclesiasticæ, quæ ad Principis tantummodo potestatem & regimen spectat, *Ziegler. cit. l. §. 5.* Quandocunque autem circa externa religionis aliquid mutare in animum venerit Principi, id quod summo jure vi summæ potestatis sibi vindicat, tum laudabiliter, ac prudenter aget, si non plane excludat, sed potius in consilium adhibeat Ecclesiæ ministros, non, quod illi ipsimet leges ferre debeant, seu absque consensu & concessionem Theologorum illæ non valeant, nec vim obligandi accipiant; sed potius eum tantummodo in finem, quo materiam Ecclesiasticarum constitutionum suppeditare, & quid Ecclesiæ proficuum, quid minus utile sit, manifestare queant. Quemadmodum enim in causis civilibus, sicubi leges ferendæ fuerint, Princeps non solum Consiliarios suos, sed & Status Provinciales & ordines convocat, ut tantummodo ex illorum ore fideliter sibi

sibi aperiatur, quousque leges illæ territorio applicari, vel reipublicæ salutare esse queant: Ita similiter propterea in nostro casu convocantur Theologi, ne quid forte statuatur, quod scandalum ex se pariat, vel usui rerum inconueniens sit, & aduersum. Plura de hoc materia fufius legi possunt apud *Ziegl. dict. tract. lib. 1. cap. 13. 14. 15. 17. 18. 19. & 20.*

§. III.

Sunt, qui dubitant, an jurisdictiones, præsertim vero merum imperium, difficillimam sane rem, Civitatibus municipalibus relinquere, Germaniæ Principatibus conducat? Pro ratione primo intuitu non admodum iniqua adducentes, quod in plerisque municipiis ex sutrina, fabrica, aliisque officinis mechanicis judicia formari videamus, unde, quam ridicule illiterati & indocti consules in pronunciandis & exequendis sententiis hodie se gerant, vix verbis exprimi possit, præsertim, cum reliquorum etiam Senatorum numerus ultra malleum vix sapiat: Nihil autem turpius esse, quam Civilium controversiarum cognitionem suscipere eum, qui est legum, & Juris Civilis ignarus, prout ait *Cicero de Orat.* ut adeo magistratibus oppidanis æque bono consilio merum, mixtumque imperium, quam pueris acutum ferrum, tradatur, de quibus conferatur pluribus *Relfendso de Summa Principum Germanicorum potestate cap. 9. p. m. 137. & cap. 14. pag. 248.* quo etiam pertinent ea, quæ tradidit *Carpzov. lib. 2. Resp. Elect. 64. num. 5.* justitiam in Civitatibus quandoque per boves & ignorantes administrati, inquiens. Nos autem prædicta argumenta ejus esse roboris non arbitramur, ut ad privationem jurisdictionis, seu patrimonialis, seu

seu longissimo tempore acquisitæ, sufficiant, siquidem Princeps vel alius Dominus territorialis jus municipiis ex consuetudine immemoriali quæsitum cassare non potest, *Zabn. Ichnogr. Municip. c. 41. num. 24.* cum consuetudo tantum tollatur consuetudine contraria præscripta, *Gail. 2. Obs. 31. num. 5.* vel pragmatica sanctione Imperatoris, *Autb. Omnes peregrini C. comm. de Success.* adeo, ut, si municipium, eligendi sibi magistratum, jus scriptum vel non scriptum habeat, & in ejusmodi quasi possessione a Principe vel Domino territoriali, qui forte auctoritatem eligendi prætendit, turbetur, fundatum remedium: *Uti possidetis*, pro se habeat, & in possessione sua manutenendum sit. *Zabn. Ichnogr. Municip. cap. 27. num. 1.* Ex modo dictis constat, municipium e contra jus suum posse amittere, si illud negligat, atque sic Princeps vel Superior hoc per negligentiam amissum, sibi accommodet, *Bart. in l. 1. §. hujus autem interdicti num. 3. ff. uti possidetis. Rebuff. in Comment. ad Constit. Gall. tom. 3. tit. de cons. benef. poss. in præfat. num. 5.* Amittit autem municipium jus eligendi, (1) quando Dominus Territorialis ipsemet personam aliquam Civitati non contradicenti præficit, (2) quando Consulem, vel Syndicum, quem tamen non constituerat, de facto ab officio removet, (3) quando liberam alias electionem pœnaliter prohibet, denique (4) quando electum, ut notorie idoneum, recognoscere non vult, sed Civitatem potius, ut ipsum iterum dimittant, cogit, & quidem undiquaque tacentibus & metu plane servili atque injusto trepidantibus Senatus, Civitatisque membris. Sane hoc ultimo casu electo contra eligentem Senatum actio injuriarum non solum competit; sed & Civitati per hunc actum possessorium, absque ulla

contradictione a Domino territoriali quiete exercitum, eo magis præjudicatur, quoniam nemo in malam ipsi partem interpretari poterat, quod jura sua bene acquisita tueretur, cum talis nemini injuriam inferre queat: Imo Senatum municipalem hoc in casu fidem initio officii jurato datam fefellisse certum est, siquidem omnibus magistratum oppidanum constituentium personarum juramentis hanc clausulam: *Quod jura, consuetudinesque Civitatis omni modo pro virili conservare, atque emolumenta ejus, sicubi possibile erit, promovere velint*, insertam esse, notum est; Hoc casu autem jura Civitatis valde periclitabantur, ergo vi juramenti magistratus oppidanus eo obstrictus erat, ut contra turbantem Dominum se defenderet, quod dum non fecit, Jura Civitatis lata culpa, quæ dolo æquiparatur, neglexit, & amisit, neque illa recuperare valebit, siquidem vel unicus hic actus quietus Principem vel Dominum territorialem in possessione tueri valet. *Post. de Summariis possessor. observ. 18. num. 2. 3. & seqq.* Generosius autem agunt Principes, si oppidanis jus statuendi, eligendique Consules, Magistratus, atque Syndicos, id quod solent, integrum relinquant: Quoniam vero, uti antea dictum est, magistratus plerumque literarum expers, irrationabilia statuta facile promulgare, vel etiam plane incapaces ad regendam civitatem eligere posset, igitur Principi vi summæ potestatis territorialis incumbit, ut etiam hujus rei curam habeat, & constituat, *Primo* municipiis quidem statuta condendi facultatem se non ademturum, eadem tamen, nisi expresse a se confirmata fuerint, vim obligandi non acceptura: *Secundo*: Consulem regentem vel Syndicum ad officium prius aditendum non esse, quam ipsius confirmatio accesserit; siquidem Principis obligatio erga subditos etiam in eo consistit,

listit, ne ipſis iniquus vel alias indignus id conſequatur mun-
neris, per tradita ſæpe jam allegati *Reſendo cit. tract. p. m.*
246. & 249. Quoniam vero, uti in §. 2. *hujus ultimæ Sectionis*
memoratum, etiam municipia, licet proluxa jurisdictione,
mixtoque & mero Imperio gaudeant, tanquam ſubditi con-
ſideranda veniunt, Principi autem intereſt, ut videat, ne hi
ſuis conceſſis privilegiis & jurisdictionibus abutantur, ſed
potius eorum judicia ab hominibus doctis & rerum peritia
claris adminiſtrentur, ſecundum tradita *Seckendorffii vom*
Teutſchen Fürſten-Staat part. 2. cap. 9. §. 9. n. 2. igitur pru-
denter ager Princeps, ſi relicta municipiis libera qualicun-
que eligendi poteſtate, judiciis eorum, ad exemplum ple-
rorumque Germaniæ Procerum, imprimis Potentiſſimi
Brunoviſienſium & Lunæburgienſium Electoris, Directorem
quendam, Germ. Stadt-Schulzen, Gerichts-Schulzen,
Stadt-Vogt, præficiat, qui non ſolum Interſſe Principis
obſervet, & ne quidquam in iſtius præjudicium ab oppi-
danis moliri queat, videat, ſed etiam, ne rudium Senatorum
turba ob affectus privatos, vel fortassis etiam propter inſci-
tiam, innocentem damnet, ſontem vero abſolvat, proſpi-
ciat, eumque in finem, & quo lices eo breviori via dirimi
poſſint, voto deciſivo inſtructus ſit.

§. IV.

Jus liquidum nemini invito poſſe auferri, expediti ju-
ris eſt: Quæritur autem, an idem quoque in Principe ob-
tineat, & annon is vi ſupremæ poteſtatis juribus ſingulo-
rum præjudicare poſſit? Reſp. affirmando, ſiquidem Prin-
ceps ſupra jus eſt, & multi caſus dantur, ubi Princeps al-
teri jus quæſitum auferre poteſt, e. g. per legitimationem;
ibi enim Princeps liberis legitimis, ſubſtitutis, aut agnatis,

quibus hereditas delata est, etiam his non citatis, jus quæsitum aufert, dummodo ex certa scientia hoc faciat, & in rescripto agnatorum vel heredum, quibus præjudicatur, mentio fiat, per tradita *Alexandri Consil. 2. lib. 1. in fin.* Sic bona bannitorum potest auferre ab emptoribus, & restituere bannitis gratiatis, *Alexand. cons. 190. num. 13. lib. 2.* Sic potest auferre castrum subdito, vel feudatario, pro fortalicio ad defensionem territorii extruendo, *Card. Tusch. pract. Concl. 680. num. 22. tom. 6. lit. P.* Sic potest revocare privilegium subdito concessum, *Alexand. Cons. 216. num. 18. & 31. lib. 2.* Imo potest tollere alicui dominium rei suæ, *Castrensis lib. 1. cons. 229. n. 2.* præsertim, quando agitur inter subditos de modico præjudicio, *Alexand. l. c. num. 30. & 31. vers. quia respondeo.* Prædicta tamen semper restringenda vel ad casum necessitatis, quæ nunquam legem respicit; vel utilitatis publicæ, cui privatorum commodum semper posthabendum, *l. 3. C. de Primipil.* Alias Princeps jus alteri quæsitum neque de plenitudine potestatis auferre, & alteri iterum dare potest, præsertim, si ex consensu vel contractu oriatur, *Paris. cons. 191. num. 59. lib. 1.* vel de Jure Naturali vel Gentium alicui competat, per *l. 2. §. 10. & 16. ff. ne quid. in loc. publ. l. 28. ff. de Testam. mil. l. 40. ff. de admin. tut. c. quamvis 8. de Rescript. in 6.* Nisi, uti jam dictum, urgente necessitate publica fiat, & restituto saltem aliquo pretio, vel data recompensa, *Card. Tusch. pr. Concl. 680. num. 19. lit. P. tom. 6.* alias, quando Dominus territorialis sine pretio dato, vel absque ulla causa sufficienti aliquem jure suo privat, illa potestas non humana, sed diabolica vocatur *Roland. Consil. 69. in fin. lib. 2.*

§. V.

Atque tantum de potestate Principis in subditos hac vice dixisse sufficiat: Potuisse me equidem pro dignitate hujus materiæ longe prolixiorē esse, ingenue fateor, verum enimvero, cum statim ab eo tempore, quo illustris hujus Ernestinæ facultas Juridica amplissima pro summis in utroque jure honoribus rite obtinendis disputandi licentiam mihi tribuit, in dissertatione elaboranda brevitati operam dare animus fuerit; ita etiam eam arctis, quantum potui, limitibus includere volui. Si quæ brevius exposita, quæ fusius tractari merebantur, pro humanitate tua, benevole Lector! æqui bonique consulas: Si quæ scripta sunt, quæ forsitan gustui tuo minus accommodata, de his benigne judices, probe illud: *quod capita, tot sensus*, perpendens, & omnia in meliorem interpretere partem: Malevolorum autem livorem, sinistrumque judicium fusque deque habeo.

§. VI.

Nos interim immensam illam felicitatem, qua sub potestate Potentissimi Principis nostri quiete fruimur, mente non concipere, multo minus verbis exprimere valemus, siquidem pacato Ipsius regimini, patriæ benignitatis, & clementiæ potius, quam potestatis competentis nomen tribui meretur. Faxit igitur Deus, ut Clementissimus ille noster Princeps, Amor fane ac deliciae humani generis, piorumque æque ac prudentum imperantium genuinum exemplar, cum Serenissima Domu Hassiaca diu diuque floreat! Faxit, ut in immortalem Cat-torum laudem terror hostium esse pergat! Faxit tan-

dem,
1 3

dem , ut nos sub exoptato Ipsius regimine suaviter diu
requiescamus. De cætero Tibi, Summo Numini, pro
clementissime concessis in elaboranda hac Dissertatione
Spiritus Tui Sancti viribus, infinitas persolvo grates, ac
ardentibus precibus te imploro, velis impostero medi-
tationes æque ac labores meos omnipotenti nutu tuo
eo dirigere, quo præcipue in magni Nominis tui
gloriam & honorem, patriæque emolumentum ver-
gant, mihi vero in utroque foro, & Soli & Poli,
salutares existant.

F I N I S.

Kestner, Heinrich Ernst

Diss. inaug. de postestate principis in subditos

Rintelium 1743

4 Diss. 2199#Beibd.1

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10830291-0

VD18 14887460-001